HANDELINGEN

VAN DE

Vereeniging van homoeopathische Geneesheeren

IN NEDERLAND,

ONDER REDACTIE VAN

DR. S. J. VAN ROIJEN te Utrecht en

DR. M. L. VAN DER STEMPEL te Amsterdam.

Aflevering III. April 1902.

Uitgegeven voor rekening van de Vereeniging.

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE,
ZWOLLE.

INHOUD van de 3e Aflevering.

RECTIFICATIE.

In afl. II der *Handelingen* wordt op pag. 52 1e al. v. o., Dr. S. J. van Roijen genoemd de Nestor der *Hollandsche* Homoeopaten. *Dit is foutief*, wijl *Dr. F. O. W. Kallenbach* te *Apeldoorn*, reeds 2 jaar langer als Homoeopaat de praxis in Nederland uitoefent.

TOESPRAAK GEHOUDEN 12 MAART 1902

DOOR Dr. S. J. VAN ROIJEN.

Mijne Heeren Collega's!

Hartelijk heet ik u welkom in deze vergadering, de eerste, die wij houden, nadat Hare Majesteit de Koningin heeft goedgevonden de statuten onzer vereeniging goed te keuren en haar als zedelijk lichaam te erkennen, zoodat zij nu rechtspersoonlijkheid bezit. Deze erkenning mag naar mijne meening gerust beschouwd worden als eene époque makende gebeurtenis in de geschiedenis der homoeopathie in Nederland.

Wij artsen zijn gewoon bij de beoordeeling van het ontstaan der verschijnselen, die wij bij onze patienten waarnemen, de oorzaken te verdeelen in de causae remotae, de verwijderde oorzaken en de causa proxima, de naaste oorzaak, die den laatsten stoot heeft gegeven, de druppel, die den emmer doet overloopen. Daardoor komen wij er toe ook gebeurtenissen, die niet onmiddelijk tot ons vak behooren, op eene dergelijke wijze na te sporen en dan vinden wij ook steeds eene reeks van opeenvolgende gebeurtenissen en oorzaken, die ten slotte tot iets leiden, dat zonder de kennis van dergelijke voorafgegane zaken niet of moeilijk is te verklaren. Zoo is het ook met onze vereeniging. Toen de voorstanders der homoeopathie in ons land tot een niet te miskennen aantal was aangegroeid, werd in het jaar 1886 de vereeniging tot bevordering der homoeopathie in Nederland opgericht. Met succes heeft die vereeniging gewerkt; door haar toedoen en hare medewerking is het aantal van homoeopathische artsen steeds toegenomen. Jaarlijks houdt zij eene algemeene vergadering en eene van deze, te Arnhem in 1898 gehouden, mag als eene tweede verwijderde oorzaak genoemd worden.

Na afloop dier vergadering bleven de daar aanwezige artsen eenigen tijd gezellig bijeen en tengevolge van een gesprek zond ik aan die collega's eene uitnoodiging om den 14 September 1898 ten mijnen huize bijeen te komen, ten einde in het belang der homoeopathie meer voeling met elkander te houden. Aan deze uitnoodiging gaven 6 collega's gevolg. Gij weet, als het resultaat van onze besprekingen, dat wij besloten eene vereeniging van homoeopathische artsen op te richten zonder bepaalde statuten. Alleen werd eenige regeling vastgesteld omtrent de noodzakelijkste punten. Geen van het zevental, dat toen bijeen was, had vermoeden, dat in den tijd van 3 jaren de vereeniging in ledental verdubbeld zou zijn en evenmin, dat de tijdsomstandigheden het nuttig, misschien noodzakelijk zouden maken aan Hare Majesteit de Koningin erkenning en goedkeuring der statuten te vragen. Nadat in vorige vergaderingen dit was overwogen, werd daartoe definitief besloten en de statuten vastgesteld op den 11 December 1901. Op de aanvraag der vereeniging werd door Hare Majesteit goedgunstig beschikt bij besluit van 17 Februari 1902. Zoo werd dan door deze causa proxima onze vereeniging eene die rechtspersoonlijkheid bezit.

Maar behalve aetiologie behoort ook ontwikkelingsgeschiedenis tot ons vak. Gaan wij terug tot het eerste begin der homoeopathie in ons land, dan moet ik wel even de namen der Gebroeders Schönfeld vermelden, maar er tevens bijvoegen, dat zij op de uitbreiding slechts uiterst geringen invloed hebben gehad. Als plaatsen van uitgang moet ik noemen Munster en Münden a/d Weser. Toen een aantal personen onder behandeling van Von Bönninghausen de heilrijke werking der homoeopathie hadden leeren kennen, wisten eenige voorname inwoners te Utrecht Dr. Kallenbach Sr. te bewegen zich in Utrecht te vestigen. Vrij spoedig daarna volgde Rotterdam, waar zich een comité vormde om te trachten een homoeopathisch arts te krijgen. Het gelukte haar Dr. Kallenbach Jr. te verkrijgen, die zich al spoedig in eene ruime praktijk mocht verheugen. Omstreeks denzelfden tijd was een mijner broeders, op reis ziek geworden, opgenomen in de heilanstalt van Dr. Bonhof

te Münden. Ik was destijds buiten betrekking en daar mijn broeder de hulp van een famielielid behoefde, was ik eenige weken daar. Dr. Bonhof gaf mij lectuur over homoeopathie en veroorloofde mij op zijn spreekuur tal van patiënten te zien. Wat ik zag, bewoog mij om mijne studie te vervolgen en over te gaan tot de medische faculteit. In dien tijd kwam Dr. Gruber te Rotterdam. Na mijne promotie was het getal homoeopathische artsen in ons land een viertal, dat door het vertrek van Dr. Kallenbach Sr. tot 3 daalde, maar later door Dr. Voorhoeve weder tot 4 klom. Eerst nadat de vereeniging tot bevordering der homoeopathie de zaak met kracht aanvatte, was er nieuwe aanwinst en het verheugt mij te kunnen constateeren, dat de aanwas steeds toeneemt. Nog steeds zijn er een aantal plaatsen, waar met verlangen de vestiging van een homoeopathisch arts wordt te gemoet gezien, maar het embryo van voor 50 jaren is nu een gezond, levensvatbaar kind geworden.

Is nu onze verhouding tot de buitenwereld eene vaste geworden, dan vloeit daaruit ook onze verplichting voort om naar ons beste vermogen het doel onzer vereeniging, aan het bevorderen der homoeopathie, mede te werken en ik twijfel niet, of wij allen zullen daartoe onze krachten aanwenden.

Onze vereeniging is nu wettelijk geconstitueerd en eindig ik met den wensch vivat, crescat, floreat.

Nogmaals mijne Heeren, welkom in deze vergadering.

OVERZICHT DER NOTULEN VAN DE VERGADERINGEN GEHOUDEN IN 1901:

26 JUNI, 18 SEPTEMBER, 21 NOVEMBER EN 11 DECEMBER, EN VAN 12 MAART 1902.

Zooveel mogelijk zal ik kortheid betrachten bij het hier volgend overzicht. De huishoudelijke zaken, zullen terloops even aangeroerd, de wetenschappelijke kwesties zullen even uitvoerig weergegeven worden als ze genotuleerd zijn.

De vergadering van 26 Juni was voornamelijk gewijd aan een discussie over de lezing van collega J. I. A. B. VAN ROIJEN, *Iets over koffie en thee als antidota.* De lezing zelf is gedrukt aan de leden gezonden, zoodat ik het voldoende acht, de conclusies hier weer te geven. Ze zijn:

1° „Dat wij breken moeten met de gewoonte bijna altijd het gebruik van koffie te verbieden."

2° „Men verbiede een patiënt het gebruik van koffie, wanneer zij nadeelig kan werken op het ziekteproces en *dus tevens* de werking van het geneesmiddel, toegediend volgens het *simile-principe*, tegengaat."

3° Verbiedt men een patiënt het gebruik van koffie, zoo verbiedt men hem (of haar) ook het gebruik van thee."

Collega KALLENBACH had schriftelijk eenige opmerkingen gezonden, van ongeveer den volgenden inhoud:

„Een kop koffie (van 15 gr. koffie) bevat 0.3 gr. cafeïne 0.8 gr. cafeon, 2.2 gr. stikstofvrij extract en 0.6 gr. minerale bestanddeelen, waarvan 0.4 gr. kaliphosphaat."

„Een kop thee (van 5 gr. theebladeren verkregen) bevat 0.10 % theïne, identiek met cafeïne, 0.5 % van andere stikstofhoudende bestanddeelen 0.2 % mineralen (daarvan 60 mgr. potasch en 4 mgr. ijzeroxyde)."

„Het koffieinfuus bevat haast 4 maal meer cafeïne dan een gelijke hoeveelheid thee."

„Koffie stimuleerd dus meer."

„De *koffie* versnelt de bloedstroom, geeft hersencongestie en overvulling van het veneuse stelsel. Dit komt minder voor bij thee, dat meer een prikkelende werking op de zenuwen uitoefent."

„Hahnemann's waarnemingen over de nadeelen van veel koffiegebruik, hebben nog niets aan waarde verloren."

„Bij vegetabilische middelen verbood K. veelal de koffie, doch maakte dit van de aard der te behandelen ziekte afhankelijk."

„Het is de vraag of behalve bij Aconit, Belladonna, Chamomilla, Cocculus, ignatia, Nux vomica, men de koffie mag toestaan, evenals bij de minerale middelen. Daarbij beslist de aard van de ziekte."

„Bij het gebruik van thee is de ziekte eveneens beslissend." „Bij Pulsatilla en Sulfur is de thee meestal nadeelig voor een goede werking."

Collega MIEG vertelt dat PROF. VON BAKODY een groot vriend van *thee* was.

Hij had hem aangeraden met het gebruik van koffie voorzichtig te zijn, wijl dit de darmperistaltiek verhoogt. Deze wordt zoo versneld, dat men geen nut van zijn spijzen heeft. Geeft hij een homoeopathisch middel, en verbiedt hij geen koffie, dan wordt ook minder geresorbeerd.

Daarom verbiedt v. B. de koffie steeds.

MIEG staat alleen dan koffie toe, wanneer hij met menschen te doen heeft, die veel gegeten hebben, en een snelle uitscheiding dus gewenscht is.

Hij verbiedt vaak thee, maar niet steeds. Liever moeten we te streng zijn, dan onvoorzichtig.

Collega S. J. VAN ROIJEN zegt verder nog dat koffie de eetlust wegneemt, de thee maakt wee en hongerig. Hij meent verder dat de gevonden verschillen te wijten zijn aan de verschillende onderzoekers en aan de verschillende door hen gebruikte soorten, waarmede ze proeven hebben genomen.

HAHNEMANN onderzocht de koffie als zoodanig en ging er de physiologische werkingen van na.

Hij vertelt verder dat een zijner kennissen van de gewone zwarte thee, die bij hem gedronken werd, maagpijn kreeg, van een andere soort van denzelfden prijs, daarentegen had zij geen last. Zijn zoon kreeg van dezelfde thee ontlasting en ietwat maagpijn.

De overige tijd van deze vergadering werd besteed aan de behandeling van een paar punten door *collega* MIEG aan de orde gesteld, naar aanleiding van een paar vragen, op de *Algemeene vergadering van de vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland* gedaan in April 1901. Die vragen betroffen de rechtsgelijkheid der homoeopathische en der officieële geneesmethoden.

MIEG had zich afgevraagd:

1° Wat stellen we ons voor, onder die rechtsgelijkheid? Wat is ons ideaal?

2° Kunnen we nu alvast beginnen met een geringere eisch?

Hij wenscht dat een program zal opgemaakt en dit in de notulen zal vastgelegd worden, om te gelegener tijd gebruik daarvan te kunnen maken.

Hij waarschuwt vooral tegen eenzijdigheid, wat zeker ontstaan zou, indien de eischen door *collega* N. A. J. VOORHOEVE, in het *Homoeopathisch Maandblad*, gesteld, verwezenlijkt werden (dit betrof n.l. een zelfstandige homoeopathische faculteit).

Collega WOUTERS is het met MIEG eens.

Hij acht het noodzakelijk, dat we eerst zoo volledig mogelijk op de hoogte komen van de academische geneeswijzen, en daarna of daarbij de Homoeopathie bestudeeren.

De meeste Homoeopaten in Amerika zijn geen Homoeopaten. Eerst na hunne studie hooren ze iets van de allopathische middelen, en vinden deze dan veel gemakkelijker.

Voeg daarbij dat het onderwijs onvoldoende en de studie te kort is; verder dat de hoogleeraren op de klinieken en colleges vaak allopathische middelen geven (in New-York en Chicago liepen ze b.v. hoog met diphtherieserum), dan is het gemakkelijk te begrijpen, dat voor een niet goed voorbereiden geest, het moeilijk is alles voldoende te verwerken. Heeft men eerst als allopaath alles medegemaakt, dan is men beter tot een kritisch oordeel geschikt.

Leert men eerst Homoeopathie en verder niets, hoort men dan later van die wonderbaarlijke snelwerkende allopathische middelen, dan weet men niet waaraan zich te houden. Het gros der Amerikaansche homoeopaten is slecht. Slechts enkele zijn er ernstig.

Collega J. I. A. B. VAN ROIJEN vindt dat we eerst moeten zorgen voor het verkrijgen van goede geneesmiddelen, dat acht hij voor ons het meest praktisch.

Hij stelt voor:

1° *Ons ideaal omtrent rechtsgelijkheid op te stellen;*

2° *te beginnen met pogingen in het werk te stellen, om daarvan vast het meest praktische te krijgen.*

Aan *collega* MIEG wordt opgedragen dit op de a.s. *Septembervergadering* ter tafel te brengen. Deze geeft nog eerst even zijn meening weer wat hij verlangt; n.l.:

„De geheele therapie is in onderdeelen te verdeelen. Elk student moet bekend worden met de therapie in haar geheelen omvang.”

„De Homoeopathie moet hun als eene der *voornaamste* onderdeelen der algemeene therapie gedoceerd worden."

„Hij moet bekend worden met de homoeopathische geneesmiddelleer en de toepassing daarvan aan het ziekbed."

„Daardoor leert hij de indicaties stellen, waar homoeopathisch en waar anders gehandeld moet worden."

In de Septembervergadering geeft *collega* J. T. WOUTERS het eerste gedeelte van zijn aangekondigde mededeelingen over *Amerika* (door hem bezocht).

Op deze vergadering bespreekt hij alleen *New-York* en zal op een der volgende een paar andere Universiteitssteden behandelen, (deze mededeelingen zullen later in hun geheel in de Handelingen worden opgenomen). Daarna krijgen we de reeds aangekondigde opstelling van *ons program*, of *ons ideaal* door *collega* J. MIEG (zie hierachter).

Het gevolg hiervan was dat op voorstel van VAN DER STEMPEL

1° *besloten wordt voorloopig voor ons land, als normaal pharmacopee aantenemen, de nieuwe pharmacopee van* Dr. W. SCHWABE; *in afwachting van een wettelijke regeling.*

2° Statuten voor onze vereeniging te maken, opdat, na Koninklijke goedkeuring daarop, wij pogingen in het werk kunnen stellen om wettelijk toezicht op de bereiding en aflevering onzer geneesmiddelen te krijgen.

Dit wordt met algemeene stemmen aangenomen en daarna wordt aan de H.H.: D. K. MUNTING en M. L. VAN DER STEMPEL opgedragen: 1° de ontwerp statuten te maken, en 2° ontwerpadressen voortebereiden aan de 2e Kamer der Staten-Generaal, en aan de Koningin.

Daarna worden verschillende ziektegevallen besproken, waarvan we enkele onder de casuïstische mededeelingen zullen laten volgen. Ten slotte wordt ook de kwestie aangeroerd is het gewenscht dat we op onze deur *homoeopaat* schrijven. Een paar achten het onnoodige reclame, de grootste meerderheid vindt dat het wel noodig is. Uit reverentie voor onze niet-homoeopathische collega's behoeven wij het niet te laten, want ze schelden toch op ons, al vinden ze dien titel niet op ons naambordje. De naam is ook een historische, en dit geeft den doorslag. „Uit eerbied voor onzen grooten meester zijn we verplicht openlijk met dien titel voor den dag te komen."

Het eerste gedeelte van de *November-vergadering* was voornl. aan huishoudelijke werkzaamheden gewijd, het ontwerp statuten

dat daar ingediend was, vormde de hoofdschotel. Wijl men niet geheel gereed kwam met de vaststelling werd de definitieve behandeling verschoven tot een *buitengewone* vergadering in December. Daarna werd nog een belangrijke discussie ingeleid door *collega* S. J. VAN ROIJEN. *Hoe denken de Homoeopaten over de vaccinatie?*

Naar aanleiding van eenige artikelen in het *Homoeopathisch Maandblad*, van 15 Augustus 1901, stelde hij bovenstaande vraag. Met hetgeen daar stond kon hij zich absoluut niet vereenigen, hij wilde thans gaarne de meening der collega's hooren.

De heer VAN DER STEMPEL zegt dat het stukje door hem overgenomen is uit de *Journal Belge d'Homoeopathie.* Hij was vroeger een absoluut voorstander der vaccinatie, zelfs van een vaccinedwang tot het uiterste doorgedreven. Thans is hij eenigszins veranderd. Het is bij hem geen principieele gemoedskwestie, maar door het lezen van statistieken, brochures enz., van voorstanders zoowel als van tegenstanders van den dwang, is hij gaan weifelen. Hij is thans in een stadium waarin de vaccinatie hem betrekkelijk koud laat. Hij zal er niet voor, maar ook niet tegen ijveren. Steeds zal hij evenwel aan de wet naar zijn beste vermogen voldoen. Het is zeker, dat de vaccinatie geen absolute immuniteit verschaft, en wanneer ze immuniseert, dit slechts voor enkele jaren (4—5 jaren) doet. Hij is 5 maal gevaccineerd, door toevallige omstandigheden, en alle keeren kwamen de pokpuisten op; de perioden waarop dat gebeurde zijn bij hem het 1^e^ levensjaar, 8^e^ jaar, 19^e^ jaar, 22^e^ jaar en 26^e^ jaar. Wil dus de dwang doeltreffen, dan moet door de wet bepaald worden, dat iedere 4 jaar gerevaccineerd worde. Of niets of alles een tusschenweg is hier niet mogelijk.

Hij heeft geen ervaring opgedaan door een pokkenepidemie enz., dan zal het moeten blijken of zelfs de vaccinatie, op bovengenoemde manier verricht, nog doeltreffend is.

Collega S. J. VAN ROIJEN *te Utrecht* vertelt dat in 1863 in de gemeente *Diever* de vaccinatie zeer verwaarloosd was. In dien tijd zond een bevriend veearts, hem echte koepokstof, waarmede bedoelde veearts zijn eigen kind gevaccineerd had; van dit kind vaccineerde v. R. zijn jongste kind en met deze gehumaniseerde stof in 2^e^ generatie, werden door hem een zoo groot aantal vaccinaties verricht, dat hem de *Koninklijke vaccinemedaille* werd toegekend. Hieruit blijkt reeds dat hij een vurig voorstander der vaccinatie is.

In zijn jeugd waren er veel pokdalige menschen, die thans vrij zeldzaam zijn. In de laatste pokkenepidemie is geen plaats

zoo geteisterd als *Beierland*, waar de vaccinatie totaal verwaarloosd was. Bij dezelfde epidemie dreigde zij zich ook in de gemeente *Veendam* te zullen uitbreiden. De burgemeester verzocht toen alle geneesheeren met hem in overleg te willen treden en werd de gemeente onder hen voor de vaccinatie en revaccinatie, in districten verdeelt.

Aan hem werd eene streek aangewezen, waar de meeste pokken voorkwamen, bewoond door fabrieksarbeiders, scheepsjagers en dergelijken.

Door zooveel mogelijk allen te vaccineeren en te revaccineeren gelukte het de epidemie in zeer korten tijd te bedwingen, terwijl zij in de onmiddelijk aangrenzende gemeente *Muntendam*, met dezelfde soort van bevolking bleef voortwoekeren.

De vraag over de vaccinedwang is nu niet aan de orde, maar hij wil er wel bijvoegen dat hem vele gevallen zijn voorgekomen, waar hij met het oog op den gezondheidstoestand van het kind niet wilde vaccineeren. Hier werkt de dwang z. i. schadelijk.

Collega H. VAN ROIJEN (Rotterdam) zeide ongeveer het volgende: In 't begin van 1892 ontving ik te *Bengkalis* geplaatst zijnde, het bericht dat in de afdeeling *Siak*, in een streek diep landwaarts is gelegen, sedert eenigen tijd de pokken hevig heerschten.

In overleg met den *controleur* dier streek, besloot ik er heen te gaan, en kwam na 2 dagen reizen in een vrij goed dorp, waarin de pokken geheerscht hadden.

Deze lieden hadden steeds geweigerd zich te laten vaccineeren, niettegenstaande in de aangrenzende streek zulks geregeld reeds jarenlang plaats greep, en geen enkel geval voorgekomen was; wel in de kleine tusschengelegen plaatsen.

Uit het laatste (ingeënte) dorp waren een twintigtal menschen medegaan om hunne landgenooten te vertellen wat de vaccinatie was en hoe zij, die vroeger veel sterfte door pokken, ook bij hen gekend hadden, thans steeds verschoond bleven, door die kleine operatie.

In 1895 te *Lahat* in het binnenland van *Sumatra*, dat op papier tot mijn vaccinatiedistrict behoorde, maar waar heen de reis heen en terug mij minstens 14 dagen moest kosten, wijl de boot maar eens per week kwam, brak een hevige pokkenepidemie uit.

Wekelijksche lijsten kwamen in met 80—100 ziektegevallen met een sterfte van 7—32.

In de aan de afd. *Lahat* grenzende afd. *Moeara-Enim*, waar geregeld gevaccineerd werd, werd maar één pokkenlijder

behandeld, en dat was iemand, die pas was aangekomen.

Mij dunkt wanneer men zulke epidemiën, enz. persoonlijk heeft medegemaakt, dan behoeft men niet te vragen of men vóór of tegen de vaccinatie is; en al verminderd op den duur de beveiliging tegen de ziekte, deze duurt toch lang genoeg om eene bevolking voor eene epidemie te behoeden.

Nog enkele collega's namen aan de discussies deel, maar bijna allen waren *voor de vaccinatie*, alleen op het gebied van den dwang gingen de meeningen vrij ver uiteen.

De vergadering van *December* was geheel gewijd aan de vaststelling der Statuten en aan de verkiezing van een Bestuur, zoodat ik hierover niet behoef uit te wijden.

Het eerste gedeelte der Maartvergadering was gewijd: 1° aan de vaststelling der adressen aan H. M. de Koningin en aan de 2e Kamer der Staten-Generaal en 2° aan de bespreking van het Huishoudelijk Reglement. *Statuten en Reglement* hebben de leden reeds in handen, zoodat we daarop hier niet hebben integaan; wel moeten we er op wijzen, dat onzen voorzitter, naar aanleiding der verkregen *Koninklijke goedkeuring* op onze Statuten, het noodig achte deze eerste vergadering, na die goedkeuring met een korte historische rede te openen. (Zie hiervoor).

Collega S. J. van Roijen demonstreert eene ooglijderes (zie casuïstische mededeelingen) en geeft een overzicht van de *Utrechtsche Polikliniek*.

Collega Wouters deelt mede dat hij in een *medisch studentengezelschap* te Utrecht een lezing over de Homoeopathie zal houden, en vraagt waarheen hij, indien het gevraagd wordt, zal verwijzen voor de *praktische studie der Homoeopathie.*

Na de mededeelingen van *collega* A. de Groot bestaat er geen twijfel of men zal *Londen* voor de *klinische en Poliklinische Studie* aanraden, na vooraf eenigen tijd te *Greifswald* bij *Prof.* Schulz als inleiding te hebben gewerkt.

Collega D. K. Munting hield daarna zijne reeds lang aangekondigde, maar telkens door tijdsgebrek verschoven lezing, naar aanleiding van *collega* Kallenbach's *Qu 'est ce que l'homoeopathie* in de *Journal Belge d'Homoeopathie* (zie hier na pag. 90).

Met genoegen mogen wij constateeren, dat de belangstelling der leden steeds onveranderd is en de vergaderingen druk bezocht worden.

Dr. van der Stempel.

Aan Hare Majesteit de Koningin.

Geeft met den meesten eerbied te kennen het Bestuur der Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland;

dat naar zijn bescheiden meening in de Nederlandsche pharmaceutische wetgeving eene leemte bestaat, die in het algemeen belang behoort te worden aangevuld;

dat toch bij de samenstelling van die wetgeving geen rekening is gehouden met de geheel bijzondere van de Nederlandsche Pharmacopee, bedoeld bij de wet van 2 November 1871 (Staatsblad No. 118), afwijkende bereiding en aflevering der talrijke artsenijen, gelijk die bij de toepassing der homoeopathische geneeswijze door bevoegde geneesheeren worden gebruikt, een verzuim denkelijk toe te schrijven aan het gering aantal geneeskundigen dat destijds bedoelde geneeswijze toepaste;

dat intusschen op dit oogenblik eene aanmerkelijke toename van dat aantal geneeskundigen valt waartenemen, in verschillende gemeenten in Nederland, en eene nog grootere toename van hen, die zich aan eene homoeopathische behandeling wenschen te onderwerpen in het geheele Rijk;

dat verwacht mag worden, dat het aantal geneeskundigen nog aanmerkelijk zal toenemen, wijl onderscheidene studenten en artsen zich met de studie der Homoeopathie bezighouden;

dat het afleveren van homoeopathische geneesmiddelen thans geheel aan het geneeskundig staatstoezicht ontgaat en vaak het werk is van leeken, waardoor gevaren voor leven en gezondheid volstrekt niet zijn uitgesloten;

dat de artsen door het ontbreken van het wettelijk toezicht op de bereiding en de aflevering der homoeopathische geneesmiddelen, eenerzijds niet gewaarborgd zijn tegen eene slechte aflevering der middelen, anderzijds afhankelijk zijn van de goedgunstigheid der apothekers, die eventueel

geheel naar willekeur hun de praktijk als homoeopathisch geneesheer onmogelijk kunnen maken.

Redenen waarom adressant eerbiedig de vrijheid neemt uwe Majesteit te verzoeken, dat het Haar moge behagen gebruik te maken, van de bevoegdheid om ingevolge de wet van 2 November 1871 (Staatsblad No. 118), bij algemeene maatregel van bestuur eene Pharmacopoea van homoeopathische geneesmiddelen vasttestellen, opdat de bereiding en aflevering van die middelen daardoor aan het Geneeskundig Staatstoezicht worden onderworpen.

't Welk doende, enz.

Het Bestuur van de Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland:

D^r^. S. J. van Roijen *Voorz.*
D^r^. M. L. van der Stempel *Secr.*

Utrecht 17 Maart 1902.

De redactie heeft hier alleen het adres aan H. M. de Koningin opgenomen, wijl het adres aan de 2e Kamer der Staten-Generaal reeds gedrukt en verspreid, en ongeveer van gelijken inhoud is.

ONS IDEAAL.

(Voordracht gehouden in de Vergadering der Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland te Utrecht, den 18 Sept. 1901.)

Mijne Heeren!

Wanneer wij homoeopaten achten mogen, ons ideaal — erkenning der homoeopathische geneeswijze — bereikt te hebben, dan stel ik mij voor, dat bij het akademisch onderwijs der medische therapie in den meest uitgebreiden zin van het woord met de homoiotherapie rekening wordt gehouden.

Wanneer elk medisch hoogleeraar, zoodra zich een geval voordoet, dat een medicamenteuze therapie moet ingesteld worden, zich afvraagt, of in 't gegeven geval het beginsel »similia similibus curantur" dient gevolgd te worden ja dan neen, m. a. w. of er indicaties van welken aard ook bestaan, hetzij voor eene homoio- of andere therapie, eerst dan is m. i. der homoeopathie de plaats gegeven, die haar toekomt, eerst dan kan de strijdbijl, wellicht eeuwen lang tusschen de vijandige machten gezwaaid, voor goed begraven worden.

Is dit ideaal bereikt, dan bestaat er ook geen instelling van privaatdocenten meer, die uitsluitend theoretische homoeopathie voor leege banken doceeren, ook geen afzonderlijke leerstoel voor homoeopathie, welks hoogleeraar — als het zwarte schaap der kudde — door zijne collegaas gemeden en belachelijk gemaakt te vergeefs naar toehoorders zoekt.

Heeft Hahnemann zijn zin, dan is zoowel de internist als de chirurg, de obstetricus als de psychiater, de otiater als de ophthalmoloog homoiotherapeut, wanneer het similia similibus hem dit gebiedt, dan bestaan er aan de akademie niet 2 pharmakologen, die elkander trachten afbreuk te

doen, maar slechts hoogleeraren, die pharmakologie doceeren en de kennis van de werking der geneesmiddelen in kleine, middelgroote en groote giften verkregen hebben: door ze te onderzoeken op den gezonden mensch, waarbij zij van de subjectieve niet minder dan van de objectieve symptomen nauwkeurig notitie nemen; door proeven op dieren; uit de toxicologie; voor een klein deel ook ab usu in morbis. Het materiaal geboren uit de dusdanig opgevatte wetenschap, dat onafwijsbaar het groote gebied van het similia similibus aanwijst, toegepast op de klinieken der hoogleeraren zal, zoolang prophylaxis en hygiene nog niet alle ziekten verdreven hebben, de beste resultaten geven, statistieken leveren, gelijk allopaten en homoeopaten afzonderlijk ze niet hadden kunnen geven.

Mijne Heeren, ik zie u glimlachen. Gij houdt mij voor een idealist of wel wat al te optimistisch gestemd. Optimist ben ik in zake homoeopathie alleszins, maar ik wil mij niet ontveinzen, dat gegeven onze tegenwoordige toestand slechts een groote mate van optimisme een bereiken van het bovenbeschreven ideaal durft hopen. Doch laat ons optimisten zijn en met het verheven doel voor oogen aan de verwezenlijking van ons ideaal arbeiden. »La vérité est en marche" en homoeopathie is waarheid, dus zal zij ook zegevieren!

Wat zal nu ons deel van den arbeid zijn? Moeten wij trachten privaatdocenten te worden of te verkrijgen? Moeten wij een agitatie op touw zetten gelijk in Oostenrijk-Hongarije en de regeering dwingen een homoeopathisch professor te benoemen, die als eenling beschouwd, onmogelijk gemaakt wordt door zijne collegaas, om straks, wanneer hij aftreedt, niet meer vervangen te worden? M. i, niets van dit alles.

Ons deel van den arbeid is voorloopig nog alleen dit — en 't is niet het minst gewichtige deel — dat we goede homoeopathische geneesheeren zijn. Daardoor vergrooten wij onder het volk het aantal onzer aanhangers en zeer zeker op den duur ook het aantal onzer homoeopathische collegaas. Wij moeten voortgaan de juiste kennis omtrent wezen en uitkomsten der homoeopathie onder leek en

deskundige te verspreiden, te wijzen op wat uit de oude school komt en als bevestiging der homoeopathische beginselen moet opgevat worden, te wijzen op hetgeen natuur- en scheikunde in een voor ons gunstigen zin aan het licht gebracht hebben, wij moeten ook zelf, waar gaven en tijd dit mogelijk maken, door wetenschappelijken arbeid bouwsteenen aandragen en voegen in het gebouw, dat we wenschen te zien opgericht. Wij moeten door het oprichten van ziekenhuizen en poliklinieken toonen, dat de homoeopathische behandeling van zieken de vergelijking met andere behandelingswijzen aandurft en velen kan. Wij moeten pal staan in den strijd, dien we helaas nog tegen onze collegaas te strijden hebben, geen duimbreed wijken, elken aanval afwijzen. Wij moeten strijden en handelen met vereende krachten, niets doet meer afbreuk aan het goede recht onzer zaak dan oneenigheid in eigen kring.

Zijn we van de noodzakelijkheid van dezen onzen arbeid doordrongen, dan kan het niet uitblijven of we winnen veld en hoe grooter ons veroverd gebied wordt, des te lichter en gelukkiger wordt de strijd. Tegen den wassenden vloed zijn de oude dijken niet bestand. Er zal een tijd komen, dat de aandrang ook der oude school te sterk wordt. Dan helpt geen »Roma locuta, causa finita" meer, het zal zijn: buigen of breken! En begint men eenmaal te buigen, gaat men rekening houden met de homoeopathie en een ernstig onderzoek naar hare waarde instellen, dan is ook haar pleit in gunstigen zin beslist en het ideaal niet verre meer.

Mijne Heeren, ziehier mijne voorstelling van ons ideaal en van de eerste belangrijke stappen, die we op den weg naar het doel moeten doen.

Dat sluit evenwel niet in, dat we maar goedschiks en zonder protest zullen berusten in een toestand, die feitelijk onrecht is. Wij zijn artsen, als zoodanig zijn we erkend bij staat en hoogeschool, maar we zijn ook homoeopaten en in ons medisch handelen gedragen we ons voor verreweg het grootste gedeelte naar de beginselen door Hahnemann en zijne school ons geleerd, als zoodanig zijn we niet erkend. Om onze homoeopathische pharmacie bekommert

zich de staat in 't minst niet, op onze geneesmiddelen wordt geen contrôle uitgeoefend. In dit opzicht zijn we geheel aan de genade der allopathische apothekers overgeleverd.

De staat biedt den student en den arts geen gelegenheid — ook den homoeopaat niet — de homoeopathie te bestudeeren of er zich verder in te bekwamen. De laboratoria en ziekenhuizen zijn voor ons homoeopathisch willen en handelen gesloten.

Dat is rechtsongelijkheid, daartegen moeten we met ernst protesteeren en al kunnen we dit alles niet zoo maar voetstoots veranderen, toch is het onze plicht, regeering en volksvertegenwoordiging bij voortduring op dezen onhoudbaren toestand te wijzen.

We moeten vragen in 't belang van ons prestige, in 't belang ook van de staatsburgers, die aan onze zorg zijn toevertrouwd om erkenning, ook waar we homoeopaten zijn. We willen niet van de goedgunstigheid der apothekers afhangen, of ze onze middelen willen verkoopen of niet, maar vragen eene wettelijke regeling der homoeopathische pharmacie:

1° door van staatswege uitgeoefende contôle op de in ons land bestaande homoeopathische apotheken.

Dit is dunkt mij voorshands de meest dringende behoefte, waarin reeds nu zou kunnen voorzien worden. De regeering behoeft daartoe slechts eene commissie te benoemen, die volgens door haar vastgestelde en door de regeering goedgekeurde voorschriften de bestaande apotheken controleert.

2° door van staatswege die werkzaamheden voor te bereiden en in te leiden, die voeren kunnen tot de uitgave eener nederlandsche homoeopathische pharmacopoe.

Dat dit op den duur ook voeren moet tot het geven van onderwijs in homoeopathische pharmacie is duidelijk. Dit evenwel nu reeds te vragen, daarvoor is de tijd nog niet gekomen.

Mocht ook te eeniger tijd de regeering op ons verlangen naar onderwijs in homoeopathie willen ingaan, dan

zullen we alleen tevreden zijn met een regeling, die den homoeopathischen hoogleeraar volkomen op dezelfde lijn stelt met zijne collegaas, waarbij:

1° de studenten verplicht zijn, ook het homoeopathisch onderwijs theoretisch en praktisch te volgen.

2° de hoogleeraar zitting en stem heeft in de commissie tot afnemen van het practisch arts-examen.

3° de studenten verplicht zijn ten overstaan van den hoogleeraar in homoeopathie examen af te leggen.

Dit is wel niet het ideaal, gelijk ik het u boven voorstelde, maar als overgangsstadium zou zulk een regeling naar mijne meening het eenige zijn, waaruit voor de homoeopathie blijvend heil zou kunnen voortspruiten.

„Volharden bij het ideaal" dit blijve onze leuze; en al moeten we erkennen, dat ook in dezen de „weg onzes levens bergop" gaat, laat dit bewustzijn voor ons de prikkel zijn, om er ook aan toe te voegen:

„Wij stijgen met mannelijken moed."

J. Mieg.

WAT IS HOMOEOPATHIE?

Naar aanleiding van de voordracht: wat is Hom., gehouden door collega Voorhoeve in een van de bijeenkomsten der Vereeniging van Hom. Geneesheeren in Nederland en geplaatst in de 1e aflevering der Handelingen van de Vereeniging, wenschte ik hier nog een en ander in het midden te brengen. Naar hetgeen ik reeds vroeger over dit onderwerp geschreven heb, behoef ik nauwlijks nog te zeggen, dat de door collega Voorhoeve gestelde 4 eischen: juiste kennis van het ziektebeeld; grondige kennis van het artsenijbeeld; aanwending van een geneesmiddel na een vergelijkend onderzoek ingesteld te hebben van ziekte en artsenijbeeld; toedienen der gekozen artsenij in zoodanige hoeveelheid, dat er geene verergering van den bestaanden abnormalen toestand intreedt; dat, zeg ik, deze 4 eischen, „in nuce" het antwoord op bovengestelde vraag bevattende mijne algeheele toestemming hebben. Maar juist omdat zulks het geval is, ben ik tot de zienswijze gekomen, dat door de ontwikkeling, die later de Hom. genomen en door de beteekenis die het similia sim. cur. gekregen heeft de genoemde 4 eischen als steunpilaren van ons therapeutisch stelsel min of meer wankelende zijn geworden. Wat toch is het geval? Oorspronkelijk naar het Hahnemannsche voorschrift: »Kies, om eene ziekte cito, tuto et jucunde te genezen, een middel, dat eene overeenkomstige ziekte op den gezonde voortbrengt" beoogde deze nieuwe therapie uitsluitend door het simile der werking te genezen en kenmerkte zich als eene zuivere pharmacotherapie. Gelijke werkingen uit verschillende oorzaken ontstaan was het schibbolet der Homoeopathie. Nu laat echter de stelling similia similibus in haar algemeene strekking zonder nadere omschrijving een bijzonder groote speelruimte toe over hetgeen er mede in kan begrepen worden. Van het oogenblik af, dat ook

het simile der oorzaak, in het begin onder tegenkanting, langzamerhand meer algemeen en tegenwoordig van misschien de meeste homoeopaten als tot het domein van gene stelling behoorende aangenomen wordt, zijn er uit inconsequenties en tegenspraken voortgevloeid, die in ons leger vigeeren en onze wetenschappelijke waardigheid benadeelen. Niet weinig ook heeft er toe bijgedragen het aanvaarden der erfenis van de Hahnemannsche 30ste centesimale, die tot het chaos in de dosologie geleid heeft. Door het opnemen in onze stelling van het simile der oorzaak, is in dertijd de zoogenaamde Isopathie ontstaan, die eigenlijk reeds Hahnemann met zijn psora geinaugureerd heeft. De Luxsche Isopathie met haar drekapotheek, de behandeling der ziekten met haar ziekteproducten, van besmettelijke ziekten met de toxineculturen, de inoculatie-, opo- en serotherapie en nog eenige andere toepassingen van het simile der oorzaak, waarover straks nog eenige woorden, alle deze therapeutische methoden worden thans gaarne als evenzoo vele bewijzen voor de juistheid van het similia similibus beschouwd. En naar mijne meening met recht, want de vaccine is niet de variola maar wel een simile er van, de hochpotenzen van varioloin, tuberculin, morbillin, syphilin enz., ja zelfs die van de metalen tegen de respectieve chronische metaalvergiftingen toegediend, zijn niet meer de oorspronkelijke ziekmakende agentiën — datgene wat zij eigenlijk zijn, weet nog niemand — de ziekteproducten zijn niet de ziekteoorzaak, op zijn best haar simile, de culturen der toxinen tegen de speciale ziekten gegeven zijn gewijzigde toxinen, het gekweekte zenuwvocht der proefdieren is niet het primitieve contagium enz., alle deze voortbrengselen zijn geen aequalia maar similia of of misschien simillima, en wanneer men onder onze grondstelling ook het simile der oorzaak rekent, is men logisch gedwongen, ook alle genoemde therapeutische handelwijzen als homoeopathische te erkennen. Op grond van het simile der oorzaak en zich op het extreme standpunt plaatsende, om alle wijzen van behandeling, waardoor genezingen behaald worden, onder het similejuk te dwingen, hebben vele homoeopaten ook nog eenige andere therapeutische

methoden en toepassingen zich te octrooieeren getracht en door hun pleiten er voor heel wat bekenners voor die zienswijze gewonnen. Ik noem slechts de Hydro-, electro- en balneotherapie, de biochemische methode van Schüssler; zelfs de massage, de toepassing van hitte tegen verbranding, koude tegen bevriezing, schrikopwekking tegen gevolgen van schrik, enz. Indien deze opvatting tot zekere grenzen toe ook de waarheid min of meer nabij komt, zoo strooken toch alle die handelwijzen niet met de overige eischen der Homoeopathie. Wat speciaal de methode van Schüssler aangaat, zoo was deze aanvankelijk al vast geen Homoeopathie, wat de ontdekker dan ook zelf uitgesproken heeft, maar toch zijn thans zijne 12 middelen, nadat de meeste nauwgezet op den gezonde beproefd zijn, tot nuttige hom. middelen geworden.

Waartoe het imperialistische streven der homoeopaten geleid heeft, zal ik in het volgende trachten uiteen te zetten, zonder langer te willen stilstaan bij sommige vreemdsoortige behandelingen, die uit het simile der oorzaak gevoegelijk zouden kunnen worden afgeleid, bij voorb.: van acute dronkenschap van jenever, door toediening van cognac te willen genezen, of dat men den aan coryza of bronchiaal-catarrh, tengevolge van atmospherische invloeden, lijdenden patient zich aan afkoeling en koudevatting bloot te stellen voorschrijft, en soortgelijke ongerijmdheden meer, moet ik al dadelijk er op wijzen, dat bij den *tegenwoordigen* toestand der Homoeopathie tegen haar eersten eisch, juiste kennis van het ziektebeeld gezondigd moet worden. Immers zonder met de constitutioneele en bijzondere verschijnselen nauwgezet rekening te houden, in een woord zonder te individualiseeren, zal men tuberculose met tuberculin, syphilis met syphilin, mazelen met morbillin, diphtherie en pest met diphterie- en pestserum behandelen. Of, om slechts bij eene ziekte als voorbeeld voor anderen te blijven, het pestserum dekt als geneesmiddel deze geheele ziekte, inkluis alle haar bijzonderheden — en die zienswijze zit dan toch bij de serotherapie voor — dan heeft men de vergelijkende differentiaaldiagnosen der slangenvergiften en deze zelf niet meer noodig; dan kenmerkt zich de serum-

behandeling als eene zelfstandige therapie en heeft met de Homoeopathie niets uit te staan, óf men is als getrouwe opvolger der Hahnemannsche Homoeopathie gehouden, de vergelijkende diagnose tusschen de beproefde artsenijen, hier voornamelijk de slangenvergiften en de pestziekte te maken, dan kan het eenvoudig door den naam van pest aangewezen pestserum homoeopathisch niet in vraag komen. Zie daar weder eene tegenstrijdigheid geboren uit de insluiting van het simile der oorzaak binnen de grenspalen van de homoeop. stelling.

Nog meer verzuimt men te voldoen en kan zelfs niet voldoen aan den tweeden eisch, grondige kennis van het artsenijbeeld, want de proefnemingen met alle die pathogene en gecultiveerde therapeutische agentien zijn grootendeels nog in het geheel niet of althans zeer onvoldoende gemaakt, hetgeen trouwens ook doelloos is, wanneer men de genoemde door Pasteur, Koch, Behring en anderen geinaugureerde therapeutische handelwijzen als zelfstandige beschouwen moet, die niet bij de Hom. te huis behooren. Daarenboven moest men, om aan den tweeden eisch te kunnen voldoen, de artsenijmiddelleer minder uitbreiden dan verdiepen, men moet in plaats van gedurig nieuwe artsenijen op den gezonde te onderzoeken, de reeds bekende nog grondiger op hunne objectieve werkingen met alle hulpmiddelen van onzen tijd onderzoeken.

Terloops zij hierbij opgemerkt, dat de vervulling van den tweeden eisch zelfs door den vooruitgang van onze artsenijmiddelleer, ik bedoel door het steeds aangroeiende aantal van nieuwe middelen, niet slechts bemoeilijkt maar zelfs ten naasten bij onmogelijk gemaakt wordt. Moet men het reeds als eene achting gebiedende kundigheid waardeeren, als een homoeopathisch geneesheer 60 artsenijen zoo goed kent, dat hij ten allen tijde met de noodige zekerheid de diagnosis van de aan het gegeven geval overeenkomstige artsenijmiddelziekte kan maken, zoo zal zulks voor 120 te veel van de meeste hersenen vergen. Om echter 300, en thans nadert het aantal er van in de artsenijmiddel-compilaties reeds het dubbele cijfer, te kunnen beheerschen, tegen die taak zouden ook onze grootste

Korypheeën, een Hahnemann, v. Bönninghausen, Farrington e. a. niet meer opgewassen zijn. Deze stand van zaken kan niet anders dan tot oppervlakkigheid, tot persoonlijke liefhebberijen bij de keus der middelen, tot het toepassen er van op onzekere aanbevelingen af, naar den usus in morbis en naar den ziektenaam, in een woord tot veronachtzaming van den tweeden eisch leiden.

De tekortkomingen ten opzichte van de twee eerste eischen in aanmerking genomen, kan natuurlijk aan den er van afhankelijken derden zooveel te minder voldaan worden. Onnoodig dus zulks nog in den breede uit te meten, maar als gevolg zal al vast de homoeopathiciteit van een gekozen middel op dezen benaming dikwijls al heel weinig aanspraak hebben, hetgeen een bijkomend nadeelig saldo tot de toch al onvermijdelijke menschlijke dwalingen beteekent.

Wanneer men nu vertrouwen kan, dat door voortgezet onderzoek, door degelijke natuurwetenschappelijke experimenten de grondmuren van de eerste drie eischen voor de praktijk steviger zullen worden, zoo is het vooruitzicht er op, wat den 4den eisch aangaat, mijns inziens minder gunstig. Hoe toch kan men spreken van het: »toedienen der gekozen artsenij in zoodanige hoeveelheid, dat er geen verergering van den bestaanden abnormalen toestand intreedt, als men van de zoogenaamde hochpotenzen gebruik maakt? Zonder hier op het onderwerp van kracht en stof als een „noli me tangere" nader te willen noch te kunnen ingaan, wensch ik toch mijn eigen overtuiging daaromtrent aldus te preciseeren; kracht en stof zijn onafscheidelijk, de een zonder den anderen bestaat niet; kracht is beweging van den stof, en stof is substraat der kracht." De artsenijwerkingskracht is dus voor mij aan den stof gebonden en resulteert in laatste instantie uit diens moleculaire eigenschappen, zoodat zij met de laatste molecule, of hoe men de kleinste componenten van den stof noemen wil, ophoudt te bestaan. Indien nu, zooals van vele partijen ook van de infinitesimalisten toegegeven wordt, in de 30ste, 100ste enz. potentie van stof geen spraak meer kan zijn, hoe kan dan toch volgens den 4den eisch

de hoeveelheid er van bepaald worden, die níet meer of wél zou kunnen verergeren? En toch wordt door de zeer vele in de praktijk toegepaste verschillende potenties wel degelijk het bestaan van een onderscheid in de werking ondersteld. Met dat al is er tot nu toe voor de keus van het nommer der »Hochpotenz" geen andere indicatie dan die, dat men eerst de eene, en, als die niet helpt, de andere neemt. Aangezien nu niemand weet nog weten kan, wat een „Hochpotenz" is noch wat zij bevat, zoo schijnt het, dat ook niemand het recht heeft te beweren, dat hij in die bereiding van artsenij of beter gezegd van niet-artsenij een simile geeft. De inconsequentie wordt evenwel nog hachelijker daardoor, dat volgens getuigenis van de voorstanders dier dosen, de proefnemingen er mede op den gezonde nog zeer duidelijk reacties veroorzaken en tal van symptomen opleveren evenals die van de substantieele verdunningen. Maar niet genoeg daarmede, verzekeren de voorstanders ook, dat de „hochpotenzen" bij den zieke zelfs gevaarlijke verergeringen kunnen te voorschijn roepen, hetgeen verklaard wordt uit de similebetrekking der werking tot de specifieke aandoening van de organische cel en celcomplexen. Indien deze echter eene zoo groote gevoeligheid hebben, dat bijv. 30ste, 100ste en hoogere potenties nog ziekteverschijnselen tot waarneming brengen, en wel zelfs bij den gezonde, dan kan de er mede behandelende therapeut zelfs niet bij benadering aan den eisch voldoen, om in een gegeven ziektegeval de dosis zoo te kiezen, dat aantasting van het nog gezonde organ. weefsel uitgesloten is, en zoude wegens het altoos aanwezige gevaar, om te kunnen verergeren, het gebruik van de Hochpotenzen moeten vervallen en zouden slechts de substantieelere bereidingen zich aanbevelen, die bij de proefnemingen op den gezonde in de 3de—6de decimale haast nooit meer symptomen opleveren en dus niet zulke erge celprikkels kunnen zijn. Het tegenovergestelde is echter het geval, de infinitesimaaldosen vinden hoe langer meer voorstanders en pleitbezorgers, en wel, omdat er mede zoo goed genezen wordt. Op grond van die wetenschap sluit men de oogen voor tal van inconsequenties,

springt van den hak op den tak door vandaag materieele en morgen immaterieele dosen te geven, spreekt van een 30ste, 100ste, 1000ste potentie zonder van hun kwalitatief verschil het minst te weten, haalt al het mogelijke er bij, om de werkzaamheid van de kleine dosen te bewijzen, juicht de ontdekkingen van Schulz, Arndt, Naegeli, Ostwaldt enz. toe, zonder rekening er mede te houden, dat de uitkomsten van deze geleerden slechts met materieele, al is het dan ook zeer kleine dosen verkregen zijn, blijft bijv. het bewijs nog schuldig, dat de 200ste centesimale van sublimaat nog de activiteit van de gistcellen, die dan toch ook levende cellen zijn, aanzet, of dat de 30ste cent. van koper aan het water toegevoegd nog de door Naegeli voor zijne experimenten gebezigde organismen tot afsterven brengt, en wil, alhoewel men zich met de slechts door kracht werkende Hochpotenzen buiten den kring van alle ervarings- en natuurwetenschappen plaatst, toch een berechtigde zetel er in hebben. Aangezien nu de goede werkzaamheid van de Hochpotenzen nauwlijks te loochenen valt en deze artsenijbereidingen thans eene zoo groote rol in de Hom. spelen, zou het dan in het belang van de waardeering bij voor- en tegenstander niet allernoodigst zijn, door positieve experimenten nog meer afdoende bewijzen er voor te leveren? De weg is er toe gewezen en de hervatting der neuraalanalytische experimenten van Jaeger zou menigen twijfelaar kunnen bekeeren. Van zeer hooge beteekenis schijnen mij de Naegelische uitkomsten te zijn; ze hebben ten eerste bewezen, dat zeer kleine dosen, zoo wat de 9de en 10de decimale nog werken, en ten tweede, dat de kleinste deelen eener substantie, hier van koper, met eene onbegrijpelijke taaiheid zich aan de wanden van glas en porcelein vasthechten. Zou nu bij het potentieeren in een fleschje niet hetzelfde kunnen plaats hebben, en de in de poren of anderszins vastzittende molekulen der artsenij niet van de eene tot de volgende verdunning, tot de 30ste, 100ste enz. toe, kunnen overgebracht worden en zoodoende de zoogenaamde Hochpotenzen wel degelijk materieel blijken te zijn? Indien voor iedere potentie een nieuw fleschje gebezigd wordt, zelfs dan zou men gedwongen zijn aan

te nemen, dat door de schuddingen telkenmale nog tal van achter gebleven kleinste deeltjes medegesleurd worden. De homoeop. arts, die op den bodem der natuurwetenschappen wil blijven staan en tevens waar, tegen zich zelf wil zijn, moet onbeschroomd het alternatief aanvaarden: óf de hooge potenties zijn stoffelijk, dan blijven de er mede verkregen genezingen ook feiten, óf onstoffelijk, dan zijn ze dwalingen. Het klassieke en logische „similia similibus" en de illustratie van de wijze, hoe het geneest, door de biologische wet van prof. Arndt, vallen door onstoffelijke potenties in duigen.

Wanneer ik hier zoo veel over Hochpotenzen gesproken heb, zoo was zulks met het oog op den 4den eisch voor het antwoord op de vraag, wat is Hom.? volstrekt noodig.

Voor mij is de Hom. slechts eene pharmakotherapie, in welke de grootst mogelijke overeenkomst van de artsenijmiddelziekte met de uit eene andere oorzaak ontstane ziekte over de keus van de artsenij beslist, terwijl deze zelf in zoo kleine maar toch steeds materieele dosis gegeven moet worden, dat ze de nog gezonde organen niet aantasten noch de ziekte verergeren kan. Ik sluit mij geheel aan de lessen van v. Bakody en zijne grondbeginselen van de Hom. aan, komende ik op die wijze nergens in conflikt met onze hedendaagsche natuurwetenschappelijke beschouwingen. Wie met die beperkingen gelooft niet te kunnen volstaan, wie alle bovengenoemde therapeutische methoden er mede tot het domein der Hom. rekent, omdat het simile er een rol in speelt, en wie ook aan infinitesimale krachtdosen hecht, die zal op de vraag, wat is Homoeopathie, een ander antwoord moeten geven dan het door collega Voorhoeve in zijne 4 eischen geformuleerde.

EENIGE OPMERKINGEN

NAAR AANLEIDING VAN Dr. KALLENBACH'S

„QU' EST CE QUE L'HOMOEOPATHIE?"

(Journal Belge d'Homoeopathie, No. 3, 1901)

DOOR

DR. D. K. MUNTING JR.

(VOORDRACHT, gehouden in de vergadering van 12 Maart 1902.)

M. H.

Ofschoon het stuk van Coll. *Kallenbach* getiteld: „Wat is Homoeopathie?" aan ons allen ter lezing gezonden, omdat de schrijver zelf niet in een onzer vergaderingen tegenwoordig kon zijn, niet in ons midden besproken is geworden, scheen het mij toch wel der moeite waard, vooral nadat het eenigszins breeder uitgewerkt in het „*Journal Belge d' Homoeopathie*" verschenen is onder den titel „*Qu' est ce que l' Homoeopathie*?" er een onderwerp van gedachtenwisseling van te maken in deze vergadering en er eenige opmerkingen aan vast te knoopen, waarom ik dan ook zoo vrij geweest ben aan den Secretaris te verzoeken, dit punt op de agenda te plaatsen.

De vraag **„wat is Homoeopathie?"** is interressant genoeg voor ons Homoeopaten om van verschillende kanten bekeken te worden. Het was daarom met bijzondere belangstelling, dat ik het stuk van Coll. K. gelezen heb, nadat niet lang geleden dezelfde vraag in ons midden behandeld en met algemeene instemming beantwoord is door Coll. *Voorhoeve*.

Eigenlijk moest apriori het feit, dat dezelfde vraag door een onzer nog eens behandeld werd eenige verwondering wekken. Men zou zoo zeggen, dat er op de vraag wat eigenlijk Homoeopathie is, nu onze methode reeds meer dan een eeuw bestaan heeft, toch maar één duidelijk ge-

formuleerd antwoord kon gegeven worden. Bij de discussie over dit onderwerp is destijds dan ook geen verschil van meening gebleken.

Zou het dus nog mogelijk zijn, dat deze vraag door Coll. K. anders zou beantwoord worden, hij ons een andere definitie van de Homoeopathie geven kon?

Bij de lezing van het stuk van Coll. K. bleek mij met bijzondere voldoening, dat dit niet het geval was en dat de definities van de Hom. door de Heeren K. en V. gegeven, volmaakt overeenstemmen.

Volgens beiden is de Homoeopathie de geneeswijze, die berust op en beantwoordt aan de bekende vier grondbeginselen, door *Prof. v. Bakody* nauwkeurig geformuleerd.

Ook de opvatting van het Similia Similibus is bij beide collega's volkomen dezelfde, wat dan ook niet anders mogelijk is, wanneer men deze vier grondbeginselen huldigt, daar toch de beteekenis van het Simila Similibus daarin ligt opgesloten.

De Homoeopathie aldus gedefinieerd en omschreven, is die wetenschappelijke methode (het woord Homoeopathie moge niet juist en volledig weergeven wat bedoeld wordt, waarom zouden wij deze klassiek geworden benaming niet behouden, wanneer ons slechts duidelijk voor oogen staat, wat er onder verstaan moet worden) die de richting van het onderzoek aangeeft, die wij moeten volgen om tot de laatste schakel in de reeks der hulpwetenschappen te geraken, n.l. de *toegepaste geneesmiddelleer.*

Stellen wij alles, wat betrekking heeft op de studie van de werking der artsenijen onder ééne lijn en wat betrekking heeft op de studie van de natuurlijke ziekten onder eene andere, dan komen deze twee lijnen samen in wat ik de laatste schakel heb genoemd, de toegepaste geneesmiddelleer, en het vereenigingspunt is het »Similia Similibus Curantur".

Deze methode is niets anders dan de logische consequentie van de door *Hahnemann* geïnaugureerde. Zij heeft echter, dank zij de ontwikkeling der moderne hulpwetenschappen, deels wijziging, deels uitbreiding ondergaan. Gedeeltelijk moesten hypothesen in Hahnemann's tijd niet

onmogelijk te achten, als irrationeel verworpen worden, terwijl aan den anderen kant dieper in het wezen der dingen kon worden doorgedrongen. Geen wonder wanneer men in aanmerking neemt de ontwikkeling der physiologie, der normale en pathologische anatomie en histologie.

Geheel op het standpunt van *Hahnemann* te blijven staan, werd daardoor onmogelijk en vast te houden aan hypothesen, die niet meer te verdedigen zijn, moge in de oogen van sommigen juist het stempel van »echtheid" zijn voor den Homoeopaat, om deze „eer" behoeft men de zoogenaamde echte „Hahnemannianen" geenszins te benijden.

Het moet intusschen als volkomen gemotiveerd beschouwd worden, de methode, zooals wij die opvatten, de logische ontwikkeling te noemen van de methode van Hahnemann en het is minstens te betwijfelen, of, indien Hahnemann nu partij moest kiezen, hij zich scharen zou onder hen, die zich thans voor zijne „echte" zonen uitgeven. Dit is wel een hypothese, maar een, die meer waarschijnlijkheid heeft dan bijv. de volgende van Hahnemann, volgens welke wanneer aan een zieke het passend medicament is ingegeven — de ziekte, waarschijnlijk als een zelfstandig wezen beschouwd, in den strijd met de artsenijziekte zeer spoedig het onderspit delven en voor de laatste het veld ruimen moet, maar door den derden combattant n.l. de levenskracht van het individu weer spoediger en gemakkelijker wordt overwonnen dan de natuurlijke ziekte.

Waarom zou de levenskracht de zwakkere natuurlijke ziekte niet kunnen overwinnen en de sterkere artsenijziekte wel, wanneer het toch slechts op het recht van den sterkste aankomt? En deze hypothese heeft Hahnemann er toe gebracht om telkens hoogere verdunningen te gaan aanwenden. Deed hij dit in de verwachting de „artsenijziekte" telkens in mindere mate te zien optreden, dan had hij inderdaad ad infinitum kunnen voortgaan.

Bij zijne nadere omschrijving van de beteekenis van het Similia Similibus, wijst Coll. K. er op, dat de simile-betrekking niet bestaat tusschen de oorzaak van de ziekte en het te kiezen geneesmiddel, maar uitsluitend tusschen

beider uitwerking op het organisme. De *artsenijziekte* moet gelijken op de *natuurlijke ziekte* uit hypothetische oorzaak, *niet* de artsenij op de hypothetische oorzaak, deze wordt zelfs niet als bekend verondersteld. Dit is ook de bedoeling van Hahnemann, zooals uit K.'s aanhaling uit het Organon blijkt, waarin de mogelijkheid beslist wordt ontkend, dat genezing zou tot stand komen, wanneer de oorzaken in hun wezen niet verschillend zouden zijn.

Hieruit volgt, dat het begrip der zoogenaamde *Isopathie* principieel verschilt van dat der Homoeopathie.

Volgens K. (p. 134) begaat Hahnemann dan ook een inconsequentie door het gebruik van Psorinum, daar hij zelf zegt, dat het onmogelijk en dwaas zou zijn, lues te willen genezen door middel van chankergift. Dit is waar, wanneer men aanneemt, dat psorinum werkt omdat het de materia peccans van de schurft bevat, en er deze ziekte mede wil genezen. Het zou dan de acarus scabiei of wel een afscheidingsprodukt van dien parasiet moeten zijn, die de schurftuitslag genas. Dit kan echter niet de interpretatie van Hahnemann geweest zijn en daarom is mij zijne inconsequentie en dit geval nog niet duidelijk.

Intusschen *Homoeopathie* en *Isopathie* zijn *scherp van elkander te onderscheiden* en ook hierin bestaat geen verschil tusschen K. en V.

Naar aanleiding hiervan wenschte ik thans een oogenblik stil te staan bij de beteekenis van de zoogenaamde „Isopathie".

Bij de discussie over de voordracht van Coll. V. wordt in No. 1 onzer „Handelingen" medegedeeld, dat de vraag gesteld werd: „Is Isopathie de methode, die geneest door de stof, die de ziekte veroorzaakt, of door een ziekteprodukt? en dat het eerste *ontkennend*, het tweede *bevestigend* beantwoord werd. Dit moet dunkt mij een eenigszins zonderlingen indruk maken, wanneer men gelezen heeft, wat Voorhoeve van de Isopathie zegt. Als voorbeelden van Isopathie toch haalt hij aan het genezen volgens *Hering* van pokken met pokkengif van hydrophobie met het gif van dolle honden, enz. Is het pokkengif de oorzaak van variola, is het gif van dolle honden de oorzaak van hy-

drophobie of niet? Ik meen van wel. De „Isopathie der Contagionen" heeft toch wel geene andere beteekenis dan dat de ziekte genezen moet worden door het contagium, dat de ziekte veroorzaakt. De gestelde vraag schijnt dus andersom beantwoord te moeten worden. Wanneer ook de behandeling van de tuberculose met tuberculine Isopathie is, dan wordt ook in dit geval de ziekte niet behandeld met haar produkt maar met haar oorzaak. Trouwens de uitdrukking „Ziekteprodukt" is een zeer vaag begrip en zegt eigenlijk zeer weinig omtrent hetgeen bedoeld wordt.

Men dient dus aan te nemen, dat de „Isopaat" s. v. v. wanneer hij een ziekteprodukt als artsenij gebruikt, hij dit alleen doet, omdat het contagium, de materia peccans, de oorzaak, daarin aanwezig is en hij dit niet afzonderlijk verkrijgen kan.

Hahnemann was omtrent de bedoeling van de Isopathie van dezelfde meening zooals blijkt uit hetgeen hij er in *'t Organon* van zegt (p. 69, noot, ed. 1833). Hij laat zich overigens niet vleiend over de Isopathie uit en nog minder over *Dr. Gross*, die het „aequalia aequalibus" voor het „similia similibus" wil substitueeren. „Ondankbaar genoeg", roept de vader van het Similia Similibus uit, „daar hij (Dr. Gross) toch alleen aan het Similia Similibus zijn naam en vermogen te danken heeft." De Isopathie, het aequalia aequalibus, schijnt dan ook alle logica te ontbeeren en het gezegde van Prof. Stokvis, onredelijkerwijze op de Homoeopathie toegepast „vuur te willen blusschen door meerdere brandstof is onzin", verdient wellicht op de Isopathie te worden aangewend.

De vermeerdering van de hoeveelheid brandstof is weliswaar uiterst gering, vooral wanneer men hoogere verdunningen aanwendt, toch is het moeielijk er iets anders in te zien dan eene vermeerdering. De idee van het simillimum van de oorzaak, dat is van de Isopathie, voert zooals K. m. i. terecht zegt, in hare consequentie tot de absurditeit van de „*autohaematotherapie*", die elke ziekte van elk individu zou behandelen met een *hooge verdunning van zijn eigen bloed!*

Kallenbach noemt (p. 137) de methoden van Pasteur, Koch, Behring enz., allen tezamen de herleefde *Isopathie* van *Lux* en *Hering*, de Isopathie opgevat als de methode, die geneest door het simile of simillimum van de pathogene oorzaak. M. i. is dit niet geheel juist. Moge dit met betrekking tot de tuberculine van Koch juist zijn, de methode van Behring, die geneest door middel van het serum, dat de antitoxinen bevat, is noch Homoeopathie noch Isopathie. Zijn de antitoxinen stoffen, die bij den gezonden mensch ziekten veroorzaken, die gelijken op de ziekte, die men er mede genezen wil of die er volkomen identisch mede zijn? Immers neen. Hier is dus noch van het similia similibus, noch van het aequalia aequalibus sprake.

Gaat men de geschiedenis van de Isopathie na, dan komt men tot de overtuiging, dat op dit gebied steeds eenige begripsverwarring heeft geheerscht. In hetzelfde n°. van het Journal Belge, waarin het stuk van *Dr. Kallenbach* is opgenomen, komt een opstel van *Dr. Nebel* voor over de geschiedenis der Isopathie, waarin men hierover een en ander vinden kan. Bij *Hering* is sprake van de behandeling van de gevolgen van misbruik van coffea en tabacum met de 30e verdunning van deze stoffen, alzoo identiteit van het remedium en het ziekmakend agens; evenzoo van het gebruik van ascaridine bij de aanwezigheid van ascariden, varioline bij variola, enz. De *Isopathie* van *Lux* is het behandelen van contagieuse ziekten met het contagium, dus ook identiteit van remedium en causa morbi.

Dr. Gross stelt dan als beginsel het aequalia aequalibus in de plaats van het similia similibus, dat is, de behandeling van de ziekte met de stof, die bij den gezonden mensch dezelfde ziekte veroorzaakt, die zij bij den zieken genezen moet; zooals gezegd is Hahnemann daartegen opgekomen. Later ook andere auteurs. Sommigen verwerpen de Isopathie geheel, anderen hebben beweerd, dat Isopathie toch eigenlijk ook Homoeopathie was omdat het contagium in hooge verdunning gebracht, niet meer de oorspronkelijke stof was maar een verandering had ondergaan, waardoor zij niet meer *identiek* was met de oorspronkelijke stof, maar *er op gelijkende*, zoodat de Simile-betrekking

toch weer voor den dag kwam. Verondersteld, dat dit waar was — de bewering schijnt mij eehter tamelijk wel uit de lucht gegrepen — dan zou hier de simile-verhouding bestaan tusschen de oorzaken en niet tusschen de ziektebeelden en dit is geen homoeopathie en bovendien, waar is het artsenij-ziektebeeld van, om maar niet te veel te zeggen, de 30e verdunning van ascaridine of van taenine hominum?

Later schijnt de veroordeeling van *Griesselich*, *Schrön*, *Noack* e. a. de Isopathie op den achtergrond gedrongen te hebben.

In 1848 verscheen nog een boek van *Dr. Hermann* getiteld „*de ware Isopathie*", hetgeen handelt over de behandeling van zieke organen met praeparaten van de overeenkomstige gezonde. Waarom hij dit „de ware Isopathie" noemt, is mij een raadsel. Hier zou de benaming betrekking moeten hebben op de identiteit van het medicament en het te behandelen orgaan in gezonden toestand.

Ook wordt nog wel Isopathie genoemd de behandeling van galsteenziekte met calculi biliares. Hier wordt dus werkelijk de ziekte eens behandeld met een ziekteprodukt.

In den laatsten tijd is de Isopathie weder op den voorgrond getreden, naar aanleiding van de moderne behandelingswijze der bacteriologen in den zin van indentiteit van het remedium en de stof, die de oorzaak van de ziekte is.

Dr. Gisevius Jr. tracht in een referaat, in de algem. vergadering van den Homöop. Zentralverein, dit jaar in Frankfort gehouden, de werking van de genees-sera als volgt te verklaren en onder het begrip Homoeopathie onder te brengen. (Zeitschr. d. Berl. Ver. Homöop. Aerzte, 1901, p. 295.)

„Es ist gelungen, das Produkt der heilenden Reaction der Körperzellen darzustellen: das Antitoxin. Die Selbstheilung des Körpers versagt oft, da die Reaktion zu stark ist. Wir schwächen sie ab, indem wir den aus ihr resultirenden Heilstoff dem erkrankten Organismus fertig zuführen.

Das Diphtherie-antitoxin ist also das Produkt des Körpers nach Anwendung des homöop.-heuristischen Prinzips; sein Gebrauch ist ein technischer Kunstgriff, dem Körper die

sonst notwendige Reaktion zu sparen, eine Nachahmung eines natürlichen Heilvorganges, der durch das Simile-Gesetz aufgefunden wird und auf ihm basirt."

De zelfgenezing gelukt dus niet, omdat de reactie, die de antitoxinen produceert, te sterk is. Wil dit zeggen, dat er te veel antitoxine gevormd wordt of dat door deze sterke reactie het organisme uitgeput wordt en daardoor bezwijkt? Dit laatste zou men m. i. moeten aannemen. Gaat men nu door de antitoxinen in te spuiten de toxinen neutraliseeren, zoodat 't organisme in 't geheel niet behoeft te reageeren, dan zie ik hierin niets anders dan een chemisch-antidotarische behandeling en geen Isopathie of Homoeopathie, hetzij dan heuristisch of niet.

Hoe men er nu toe komen kan het antitoxische serum in hooge verdunning te gaan aanwenden, zooals *Kirn* wil is mij onbegrijpelijk. De 30e verdunning van het antidiphtheritisch serum zou volgens hem nog sneller genezen dan mercur. cyanatus. Hoe kan men zoo iets zeggen! Geneest merc. cyan. dan altijd? En weet men vooruit in hoeveel tijd dit in een gegeven geval geschieden zal? Kirn schijnt dit wel te weten. Na zijne gunstige ervaringen met de 30e dec. verdunning, springt hij dan weer in eens over op de 6e en dan eindigt hij met te zeggen, dat hij in zware gevallen toch „allerdings" ook het onverdunde serum inspuit en tegelijk de 6e of 30e verd. per os toedient! Waarom nu ook niet eens de 12e zou men nog kunnen vragen. Er ligt toch nog zoo'n ontzettend groote afstand tusschen de 6e en de 30e, quantitatief.

Om thans terug te komen op de strekking van het stuk van coll. K., zoo kunnen wij ongetwijfeld aannemen, dat deze niet is, eene omschrijving van de Homoeopathie, afwijkende van die welke coll. V. gegeven heeft, dus niet in hoofdzaak om antwoord te geven op de vraag: wat is Homoeopathie? maar eerder op eene andere vraag: Zijn de verschillende stroomingen en opvattingen, die zich onder de Homoeopaten na Hahnemann en tot in den tegenwoordigen tijd hebben voorgedaan in overeenstemming met het wezen der Homoeopathie of wijken zij veelal

daarvan af en zijn onjuiste en tegenstrijdige begrippen binnengeslopen, die niet bevorderlijk zijn aan de ontwikkeling onzer methode? Het antwoord op deze vraag is volgens K. bevestigend en tegen deze afwijkingen van de klassieke homoeopathische methode komt hij op.

„Ofschoon," zoo zegt hij (p. 132) „de vier genoemde grondstellingen van Prof. v. Bakody om zoo te spreken, slechts den idealen toestand aangeven, dien de Homoeopathie zou moeten bereiken en daarom hare tegenwoordige onvolmaaktheden geen al te strenge kritiek mogen uitlokken, schijnt het mij, dat men niet altijd den goeden weg heeft gekozen om dat ideaal meer en meer nabij te komen. De afwijkingen van deze grondstellingen, die de praktijk van onze dagen beheerschen, zijn het onvermijdelijke gevolg van de expansieve neigingen van de homoeopathische school. Deze expansieve neigingen zijn weer 't gevolg van de onvoldoendheid van het arsenaal onzer materia medica en van de behoefte naar betere wapening tegen het heirleger van ziekten. Vandaar dat nieuwe middelen gretig worden aangegrepen op grond van onvoldoende voorafgaande experimenten, onvoldoende tengevolge van het gebrek aan de noodige middelen, laboratoria, enz.; en van gepubliceerde klinische observaties, bij welke niet genoeg rekening is gehouden met de eischen door een juiste kritiek gesteld, zoodat thans reeds een groot aantal middelen in gebruik zijn, waarvan de curatieve werking niet voldoende gewaarborgd wordt door de 1e grondstelling van v. Bakody. Noodzakelijkerwijze wordt daardoor de keus van zoodanige middelen moeielijk en onzeker. In stede van aldus naar uitbreiding van het aantal middelen te streven, welk aantal toch reeds zoo groot is, dat een grondige kennis ervan bijna onmogelijke eischen stelt aan het gewone bevattingsvermogen, behoorde men er meer naar te streven, de kennis van de reeds in gebruik zijnde middelen te verdiepen, te completeeren."

„Aan de 1e grondstelling van *v. Bakody* wordt dus niet voldoende vastgehouden en als gevolg daarvan moet noodzakelijkerwijze het beantwoorden aan de 2e gedeeltelijk illusoir worden." M. i. is deze beschouwing juist. Om

tot een volledige kennis te geraken van onze geneesmiddelen volgens de 1e grondstelling van *Prof. v. Bakody* zou nog heel wat arbeid noodig zijn. Zonder de waarde van de proefnemingen met kleine doses op den gezonden mensch ook maar eenigszins te willen verkleinen, kan men toch niet ontkennen, dat de kennis der pathologisch-physiologische en histologische veranderingen in onzen tijd absoluut noodzakelijk moet worden geacht voor de volledige kennis van de werking der artsenijen. Men kan zich toch thans niet meer tevreden stellen met de opvatting van Hahnemann volgens welke de ziekten, 't zij dan artsenij- of natuurlijke ziekten, niets anders zijn dan de som van de uitwendig waarneembare verschijnselen. Wij weten, dat het wezen der zaak dieper zit, dat elk uitwendig waarneembaar, 't zij objectief of subjectief verschijnsel beantwoordt aan alteraties van den normalen gang der levensprocessen, waarvan de zetel gezocht moet worden in de eenheid van het organische leven: de cel.

Jammer genoeg dat, zooals Coll. K. zelf zegt, de middelen om daartoe te geraken de laboratoria, enz., waar in dezen zin gewerkt zou kunnen worden voor ons alsnog ontbreken. Behalve tot de aanwending van onvoldoend bestudeerde middelen hebben volgens K. de expansieve neigingen gepaard met eene onjuiste opvatting van het similia similibus onder de homoeopaten, er toe geleid andere methoden op gelijke lijn met de Homoeopathie te stellen en in toepassing te brengen die er eigenlijk niets mede te maken hebben: de Isopathie en de Schüsslersche biochemische methode.

Behalve dat zij niet berusten op de grondstellingen der Homoeopathie is een belangrijk verschil wel dit, dat bij de genoemde methoden het individualiseeren geheel wegvalt, daar hier de keuze van het middel alleen bepaald wordt door den naam van de ziekte. Ook heeft de overtuiging, dat genezing niet anders kan tot stand komen, dan op grond van het similia similibus, er toe geleid, dat men bij alle nieuwe methoden, die succes schijnen te hebben en dikwijls ook inderdaad hebben, deze genezingen eveneens tracht te verklaren als tot stand gekomen volgens

denzelfden regel, waarin men volgens K. wel eens te ver gaat.

In een en ander ligt gevaar, dat onze *homoeopathische pharmacotherapie* in strikten zin min of meer verwaarloosd zou kunnen worden.

Ik meen, dat het zijn nut kan hebben, dat door Coll. K. hierop de aandacht is gevestigd. Loopt men bijv. om eens wat te noemen, bij diphtheritis geen gevaar, door de sterke impressie, door het serum antidiphtheriticum gemaakt, onder den invloed van het heerschende bacteriologische systeem, dat men er te spoedig toe geneigd is om, wanneer Merc. Cyan. of Corros. niet direct helpt, maar dadelijk over te gaan tot het inspuiten van serum, terwijl misschien ook nog andere homoeopathische middelen aangewezen konden zijn? Het is waar, dat niet het principe de hoofdzaak moet zijn bij ons therapeutisch handelen, maar het succes. Toch moet ik zeggen, dat er een zekere teleurstelling ligt in de gedachte, dat misschien de serumtherapie bij ons homoeopathen het homoeopathisch handelen in vele gevallen zou moeten vervangen. Aan den anderen kant heeft juist bij Diphtheritis het handelen volgens homoeopathisch beginsel mij meermalen teleurgesteld, ofschoon ook zeer dikwijls ten volle bevredigd. Daarmede wil ik geenszins zeggen, dat hierin een bewijs ligt voor de insufficientie der Homoeopathie. Het is echter vaak in de praktijk zoo verbazend moeilijk een juist oordeel omtrent het verkregen resultaat te hebben.

Intusschen is het wellicht goed er aan te herinneren, dat de leer van de specificiteit der bacteriën, waarmede de serotherapie in nauw verband staat, nog niet zoo heel vast staat en ook dat de resultaten van het serum antidiphthericum niet altijd zoo schitterend zijn. In het „Brit. med. Journal" van 21 Sept. 1901, geeft *Woodhead* aan, dat van 2503 patiënten, waarbij de bacillen gevonden waren, 31.5 % stierven bij serumbehandeling, tegen 47.4 % in het vóór-serum tijdperk. Waarlijk een pover resultaat voor een zoogenaamd „specifiek" middel!

Juist bij acute ziekten, die, aan de natuur overgelaten, een hoog sterftecijfer vertoonen, moet de waarde van de therapie het duidelijkst in 't oog springen en daarom zou

voor hem, die de homoeo-therapie bovenaan stelt in zulk een geval het zegevieren van andere methoden, 't zij Serum- of Iso-therapie een min of meer pijnlijke gewaarwording zijn.

In verband met de 4e grondstelting van *von Bakody* bespreekt coll. K. ten slotte de posologie. Het principe in deze 4e stelling uitgedrukt, hoe eenvoudig het a priori ook schijnt, heeft aanleiding gegeven tot veel verwarring en inconsequenties. Er is met betrekking tot deze quaestie een principieel verschil tusschen de materialisten en de dynamisten, zoodat het verschil tusschen hen die de zoogenaamde lage verdunningen en die de zeer hooge verdunningen aanwenden niet gradueel maar principieel is.

De theoretische verklaring van de werking der zeer hooge verdunningen is niet gelukt. De proeven van *Naegeli*, van *Schulz*, van *Ostwald*, die door alle homoeopaten met enthousiasme zijn begroet, leveren geen van allen een analogon voor de werkzaamheid van de zeer hooge verdunningen.

De voorstanders van de laatste beweren, dat er bij den gezonden mensch nog reacties mede opgewekt kunnen worden terwijl die van de lagere verdunningen in 't algemeen boven de 6e of althans boven de 12e decimale geene pathogenetische werkingen meer waarnemen. Wanneer men echter met de 100e of 1000e verdunning nog tegen de 4e grondstelling zou kunnen zondigen en met de 12e niet, dan is het rationeel de zeer hooge geheel te verwerpen. Moet men echter aannemen, dat bij het eene individu de 100e of de 1000e verdunning nog wel pathogenetische werkingen kan hebben en bij het andere niet, dan komt men bij de keuze van de verdunning voor zulk een oneindig groot aantal te staan, dat in dezen doolhof de weg niet meer te vinden is.

Coll. *Kallenbach* toegevende, dat er talrijke onloochenbare genezingen zijn gepubliceerd, verkregen met hooge verdunningen en het denkbeeld niet kunnende aannemen, dat er bij stijgende verdunning sprake zou zijn van eene medicamenteuse kracht, die niet aan de stof gebonden is, stelt, zooals bekend, de hypothese, dat er in de hooge

verdunningen wel degelijk nog stof aanwezig kan zijn, doordat bij het bereiden der verdunningen, wanneer men steeds dezelfde flesch gebruikt, voor elke opvolgende verdunning altijd een groot aantal moleculen aan de wanden van de flesch blijven hechten. Natuurlijk zou het dan echter totaal overbodig zijn dit monnikenwerk te verrichten. Misschien is deze hypothese juist. Mij heeft echter de lectuur van de casuistiek der zeer hooge verdunningen zelden heel erg geimponeerd. Er worden zoovele gevallen medegedeeld, die tegen een matige critiek niet bestand zijn. Wat te zeggen bijv. van een geval van *Fincke*: Een 80-jarige man met fractuur van den hals van den femur. De breuk wou niet genezen, de man had voortdurend hevige pijn en kon niet slapen. Daarmede is dus eenige tijd heengegaan, hoe lang wordt niet gezegd. Hij krijgt nu een dosis Symphitum 10000^{e} verd. om 6 uur namiddags op den 18^{en} Jan. De pijn verdween *oogenblikkelijk*, maar de pat. begon te delireeren, den geheelen nacht. Hier kan men vragen: hoe kon men weten dat de man geen pijn in zijn heup meer had terwijl hij delireerde. Den volgenden dag had hij pijn in de borst die de ademhaling belemmerde. Deze pijn verdween *terstond* door eene dosis Aconit 20000. Den 20^{en} Jan. kreeg hij weder Symphitum 10000 maar nu alle 2 uren. Na het eerste theelepeltje begon hij weder te phantaseeren, maar tegen den avond hield het op. „Onderwijl" zegt Fincke, dus in die 2 dagen, „was de fractuur beter geworden", in welk opzicht beter, zegt hij niet, „en *daarna* genas de fractuur", in hoeveel tijd wordt evenmin gezegd.

Afgezien nu van de ernstige verschijnselen, die Fincke toeschrijft aan de werking van Symphitum 10000, waar is hier het *bewijs*, dat dit middel eenigen invloed gehad heeft op de genezing van de fractuur?

Dat de genezing niet zoo vlot gegaan is maar eindelijk toch tot stand kwam, is zeer wel mogelijk zonder eenige interventie van symph. 10000!

Dr. Mau te Kiel, (dit is een mededeeling van recenten datum) beweert enuresis nocturna genezen te hebben bij een 18-jarig jongeling met tuberculine 100, 200 en 1000

in ongeveer een jaar tijds. Hij gaf dit middel omdat een tante van den jongeling aan de tering gestorven was. Men zou om deze mededeeling eenvoudig kunnen lachen; het bedenkelijke is evenwel, dat zij geplaatst is in een populair blad. Wat gedrukt staat heeft nu eenmaal in de oogen van het publiek, dat niet oordeelen kan, een zekere wijding.

Een meisje, dat volgens hem longtuberculose had, beweert hij met tuberculine 1000 genezen te hebben.

Dat zij werkelijk tuberculose gehad heeft wordt volstrekt niet bewezen door zijne mededeeling, dat zij over beide longen vochtige ronchi vertoonde, al voegt hij er bij, dat het kind er slecht uitzag en 's nachts wel eens zweette.

Het zou natuurlijk te veel tijd vorderen en van uwen kant te veel geduld, indien ik meerdere van zulke gevallen hier zou willen releveeren, wat overigens niet moeielijk zou zijn.

Wil men de werkzaamheid der hooge verdunningen praktisch bewijzen dan moet men, naar ik meen, anders te werk gaan. Met casuistiek uit de private praktijk gaat dit niet best. Reeksen van gevallen van eenigszins regelmatig verloopende ziekten, nauwkeurig geobserveerd in klinische behandeling, kunnen hierbij alleen overtuigend werken. Daarbij zou men dan behandeling met hooge en met lage verdunningen tegenover elkaar moeten stellen. De vraag is echter of zulk een handelwijze waarbij men proeven op den *zieken* mensch doet, gerechtvaardigd zou kunnen worden. Het zal daarom zeer moeilijk zijn aan hen, voor wie de quaestie theoretisch is beslist ten ongunste van de hooge verdunningen, langs den praktischen weg het tegendeel te bewijzen.

Ten slotte nog dit. De verklaring van de werkingswijze der middelen, die de aanhangers der hooge verdunningen geven, zoo zij een verklaring genoemd mag worden, is geheel verschillend van die welke de andere partij aanneemt.

Volgens *Fincke* geschiedt de werking op de volgende wijze. Zoodra het middel de tong aanraakt ontvangen de

zenuwuiteinden door natuurlijke selectie de geneeskracht en brengen die door de zenuwkracht over naar de zenuwcentra, van waaruit dan de herstelling van het evenwicht in de aangedane zieke deelen volgt: een soort van reflectorische werking. Dit geschiedt binnen den tijd van een paar minuten.

Aanwezigheid van stoffelijke deeltjes van het medicament is daarbij niet noodig want de moleculen van het vehikel hebben de artsenijkracht overgenomen, en al gaat men nu *ad infinitum* met verdunnen voort ook al is reeds lang geen artsenijstof meer voorhanden, dat schaadt niets, want altijd blijven de vehikeldeeltjes nog de vatbaarheid houden ongeladen deeltjes van artsenijkracht te voorzien.

Gesteld dat deze phantastische redeneering waar was, dan zou ik toch twee vragen willen doen: 1° waarom is het noodig, dat de artsenijkracht eerst van het artsenijmolecuul op het vehikelmolecuul wordt overgebracht alvorens zij mag werken en 2° stel, dat er in de 100e verdunning geen artsenijstof meer aanwezig is, wat kan het dan voor nut hebben de 1000e te maken daar steeds dezelfde vehikelmoleculen van dezelfde artsenijkracht worden voorzien? Er *kan* dan geen verschil bestaan tusschen de 100e en de 1000e.

De redeneering van Fincke is geenszins in overeenstemming met de 4e grondstelling van *v. Bakody*.

Die van *Kallenbach* daarentegen is dit wel. Ik zal die nog even woordelijk aanhalen. (p. 147).

»Sedert het ontstaan van de cellulair-pathologie van Virchow heeft zich langzamerhand bij vele homoeopaten de gedachte gevormd, dat hunne geneesmethode eene cellulaire therapie is en daar de cellen bestaan uit moleculen en deze uit atomen, dat zij ten slotte eene *atomistische therapie* is. Intusschen onttrekt zich de kennis van de functie der moleculen en nog meer die der atomen geheel aan het onderzoek terwijl de rol der cellen, dank zij de onderzoekingen der geleerden, genoeg bekend is, en het moet ons voldoende zijn, tot hier toe in de Homoeopathie de eenige cellulaire therapie te bezitten. Als ik mij niet vergis is het *Dr. J. J. Gutwill*, in dit opzicht

een voorlooper van *Prof. H. Schulz* in Greifswald, die het eerst deze gedachte heeft uitgesproken en uitgewerkt, [1]) welke op eigenaardige wijze de strekking van de similewet illustreert. Daar de symptomen eener ziekte het antwoord zijn, dat de aangetaste cellen geven op den prikkel van de pathogene oorzaak, is evenzoo de prikkel van het gepaste genees-middel in geschikte dosis het middel om ze aan te sporen tot herstellende functies. Maar zullen deze laatste tot stand komen zoo moet de graad van den prikkel van het curatieve agens in elk geval geadapteerd zijn aan de gevoeligheid van de aangetaste cellen, alleen in dit opzicht kan men spreken van de homoeopaticiteit van de dosis en volhouden dat *homoeopathisch* en *gelijkende op*, synoniem zijn. In afwachting van het oogenblik, dat het genezingsproces, dat zich in de cellen manifesteert door den simile-prikkel, zal gevonden zijn, moet de aanhanger van de cellulaire therapie zich er mede vergenoegen den gevolgden weg te rechtvaardigen door deze redeneering: Daar de werking van een gegeven stof niet direkt genezend kan zijn, dan door alle cellen, die door een ziekte aangetast zijn te treffen, en om ze te kunnen treffen zoo veel mogelijk moet gelijken op de werking van de pathogene oorzaak, en elke andere stof min of meer different zal werken kan en moet alleen de eerste de ziekte in quaestie genezen." Tot zoover coll. Kallenbach.

Als conclusie zou ik het volgende willen stellen:

De verschillende soorten van Isopathie, en de Schüssler'sche methode berusten *niet* op het zuivere *homoeopathische* beginsel en de aanwending van de hooge verdunningen, staat niet in logisch verband met de 4e grondstelling van *v. Bakody*.

Behoort een en ander wel tot de homoeopathische methode, zooals door sommigen wordt beweerd, dan moet de vraag »wat is Homoeopathie?" anders beantwoord worden dan door Voorhoeve en Kallenbach is geschied.

Het Similia Similibus Curantur is niet slechts een

[1]) **Ik kan niet nalaten hier op te merken, dat de eer van de prioriteit in deze** *niet* **toekomt aan** *Prof. Schulz* **maar aan** *Prof. v. Bakody.*

regel voor de aanwending van de geneesmiddelen in de praktijk — het involveert tegelijkertijd het principe, waarop de methode der *vergelijkende pathalogie* of *Homoeopathie* berust, die voert tot de aanwending in de praktijk van geneesmiddelen volgens specifiek curatieve indicatie zooals *Prof. v. Bakody* het uitdrukt. Zullen wij deze methode cultiveeren, ten einde, op vasten grondslag staande, in de praktijk steeds beter toegerust te worden, dan is het noodig, dat wij, streng vasthoudende aan de gegeven definities harer onderdeelen, waken tegen het binnendringen van begripsverwarring en onjuiste toepassingen. Daardoor alleen kunnen wij krachtig blijven en in kracht toenemen.

Er dreigt voor de Homoeopathie eenigszins gevaar van den kant der heerschende bacteriologische school, die niettegenstaande hare pretenties van een zuivere experimenteele methode te zijn, door verschillende dogma's wordt beheerscht.

Uitbreiding van het domein der Homoeopathie volgens heuristische opvattingen zooals die van *Gisevius*, zou ons langzamerhand in een doolhof kunnen voeren, waarin wij het spoor weldra bijster zouden zijn.

Eindelijk: blijkt de noodzakelijkheid in sommige gevallen het nut of de superioriteit voor de praktijk van andere methoden te erkennen, laat ons dit dan doen, mits die superioriteit onwedersprekelijk bewezen zij. De Homoeopathie is in zichzelve sterk genoeg om de plaats die haar toekomt te handhaven!

CASUÏSTIEK.

EENIGE MEDEDEELINGEN, GEDAAN IN DE VERGADERING VAN 18 SEPTEMBER 1901.

DOOR Dr M. L. V. D. STEMPEL.

Een paar Mercuurpatiënten:

7 *Augustus l.l.* werd ik 's morgens geroepen bij Mej. v. N. oud 18 jaar. Zij lag met hevige pijnen te bed. Patiente werd 5 *Aug.* 's avonds plotseling ziek, terwijl zij op den huisreis was van Baarn, waar zij een dag logeerde.

Vooral klaagde zij over hevige ramppijnen in het onderlijf. Daarbij om het *kwartier* defaecatie, van een slijmerige, bloederige met velletjes vermengde massa. Hevige tenesmi voor en na de defaecatie. Het aspect van de faeces was dat van vleeschnat. De buik was gevoelig, of liever pijnlijk; hevigen dorst; af en toe gebraakt (6 *Aug.*) en koortsend gevoel.

Bij onderzoek van de buik bleek vooral de *fossa iliaca sinistra* uiterst gevoelig te zijn, zoodat zelfs de geringsten druk niet verdragen werd. Daarbij was een zwelling links merkbaar. Ook de *Ileo-Coecaalstreek* was uiterst gevoelig. Temp. 39 ° 5.

De *faeces* die voor mij bewaard waren, bevatten duidelijk slijm, bloed en velletjes, vermengd met kleine klompjes faeces. De *diagnose Dysenterie* was niet twijfelachtig.

Patiente had een week bij haren oom (een onderwijzer) te Hattem in Gelderland gelogeerd. Een paar dagen nadat zij ongesteld was geworden, kregen we ook bericht dat de geheele familie aldaar aan het z.g. *kwaaltje*, in lichten graad, lijdende was.

Ik heb reeds medegedeeld, dat patient nog een dag te *Baarn* heeft gelogeerd, en hoewel ze zich reeds niet prettig gevoelde, reeds krampen had, toch nog gewone spijzen gebruikte en zelfs *6 Aug.* terwijl ze reeds ziek te bed lag, gewoon mede had gegeten.

Het diëet waarop ik haar de eerste dagen stelde, bestond uit *bouillon*, *eiwit* en *rijstewater*. Als geneesmiddel gaf ik op grond van de tenesmi, pijn voor de ontlasting, die na de defaecatie niet over was, en op grond van de faeces (bloed, slijm, velletjes), *Mercur. corros.* dec. *V.* Het braken was reeds bedaard, de vader had haar daarvoor *Ipecacuanha d 3* gegeven.

7 Augustus bezocht ik p. driemaal, regelde alles voor strenge desinfectie; verbood het huisgezin het gebruik van het privaat waarin hare faeces geleegd werden en liet patient verzorgen door een *diacones*.

8 Augustus algemeene toestand beter. Temp. 39°
alvus deposit. vrijwel hetzelfde, geheelen nacht om het kwartier.

9 Augustus defaecatie om het uur, pijn voor en na de ontlasting minder.

10 Augustus defaecatie om de 1½ uur, colon gevoelig bij druk. Flexura sigmoidea minder pijnlijk dan in het begin. Temp. 38°.

12 Augustus alg. toestand beter, defaecatie 's nachts om het uur, overdag om de 1½ uur. Meer faecaal.

13 Augustus 's avonds plotseling gehaald, wijl pijn heviger was geworden, hevige dorst, Temp. 40°, geen bloed in afgang, (dieëtfout zonder verlof 's morgens een beschuit gebruikt), praescrip. *Arsen. alb. d 6.*

14 Augustus dorst minder, Temp. 38°, pijn voor en na afgang veel minder, afgang faecaal, minder slijm, geen bloed en geen velletjes.

15 Augustus heb ik haar een paar maal een Amylumlavement laten geven, daarbij vleesch laten uitzuigen, en meer eiwitten.

16 Augustus weer terug op *Mercur. corros.* van nu tot *19 Aug.* een gestadig verminderen der tenesmi, verminderen van de gevoeligheid van het colon, defaecatie

langzamerhand meer en meer *alvine* wordend. Na *17 Aug.* had ze absoluut geen temp. verhooging meer, de defaecatie verminderde in frequentie, eerst om de 2 uur en daarna om de 3 uur, geen slijm en bloed meer.

19 Augustus kreeg ze wat sago, als medicament *Hepar sulph. calc. d IV.*

25 Augustus kon patiente als hersteld beschouwd worden alleen wat zwak. Geen recidieven gehad.

Het ziekteproces heeft vrij lang geduurd, dit was m. i. te wijten; 1° aan de vermoeienissen van de reis van H. naar B., het logeeren aldaar, en daarna met een ziek lichaam van B. naar Amsterdam. Daarbij nog twee dagen niet op dieet geweest terwijl patiente reeds hevig ziek was.

2° aan de dieetfout op *13 Aug.* Ondanks dat alles is de ziekte tot een gunstig einde gekomen.

2de geval:

24 Juli 1901 werd ik gehaald bij den heer P. R. oud 54 jaar van beroep kleedermaker.

De klachten van patient waren: een zwaar drukkend gevoel op aars, frequente-defaecatie van slijm, bloed en etter. Pijn voor en na afgang, af en toe koortsend gevoel. Weinig of geen dorst.

Reeds 4 maanden was hij voor dezelfde klachten onder behandeling van Dr. X. die in begin Juli een consult had met een chirurg, waarbij zelfs een chirurgische ingreep in overweging werd genomen. In elk geval zou men nog een paar weken wachten.

De patient is sterk vermagerd (volgens z'n eigen verklaring) en sterk anaemisch.

Temperatuursschommelingen tusschen 37°5 en 38°5.

Bij inwendig onderzoek vond ik in het onderste deel van het rectum vlak boven den *sphincter ani*, de wand van het rectum vast en geïnfiltreerd, de ampulla recti nauw en gecontraheerd. Hooger met den vinger opdringend vond ik geen faeces maar wel een nauwe ring, die zich door druk liet verwijden. Deze ring beschouwde ik als te zijn ontstaan door spasmus.

Het onderzoek was voor den patient pijnlijk. Mijn

vinger was na het onderzoek met slijm, etter en bloed bedekt.

Ik meende hier aan een *Proctitis* en *Periproctitis* te moeten denken.

Ik gaf patient *Mercurius corrosivvs d VI.*

Het diëet reeds door Dr. X. goed geregeld liet ik voortzetten. Ook met de zoete olielavementen liet ik doorgaan.

28 Juli terugkomend, vond ik patient reeds opgeruimder. Hij had heden voor het eerst in maanden geen pijn meer, plotseling goeden eetlust gekregen; reeds eenmaal betere defaecatie gehad, zonder bloed; opgehouden met de olielavementen.

31 Juli absoluut geen bloed en geen slijm meer in faeces. Eenmaal per dag normale defaecatie. Nog zwaar gevoel op aars.

7 Augustus, sinds 3 *Aug.* geen klachten meer. Hersteld. Tot dezen dag alleen *Mercur. corr. d VI* ingenomen.

In aansluiting hiermede gaf *Dr. A. C. A. Hoffman* de volgende korte mededeelingen over Mercurius corrosivus.

I.

6-j. kind van R., Prins-Hendrikstraat., Gouda. — Sedert Dec. 1900 dagelijks diarrhee, gewoonlijk 4 à 7 keer, dikwijls tot 10 keer per dag. Onder gevoel van huivering gaat zij af. Soms explosie-geruisch, tenesmi. De faecale massa is groen, geel, soms zwart „als baggermodder" zegt de vader. Consistentie meest brijachtig. Tal van artsen, ook een kinderarts, geraadpleegd, zonder 't minste gevolg. 't Kind is vermagerd en heeft prolapsus ani.

19 Augustus 1901: mijne 1^e^ visite. Ontlasting als boven. Vale gelaatskleur. Klaagt niet over pijn. Geen maagklachten. Een bak vol groote en kleine flesschen van gebruikte medicijnen wordt getoond met verzoek der ouders om te zien en te ruiken voor wellicht mogelijke aanwijzing.

Therapie, naar homoeopathische indicatie: Mercurius corrosivus, 6e Dec. dil, 3 × 5 dr. de die.

22 Aug. Toestand dezelfde. Zelfde therapie.

27 Aug. Toestand zeér verbeterd sedert 4 dagen,

zooals in 't afgeloopen half jaar zich nooit had voorgedaan. Hoop der ouders! zelfs bij twijfel van mij, omdat ik nu eenmaal op wetenschappelijk terrein sceptisch ben aangelegd en voor suggestieve therapie alle zelfvertrouwen mis.

3 Sept. 2 × gebonden faeces gehad. Prolapsus ani, die al lang bestond, verdwenen.

12 Sept. 1 K.G. in gewicht toegenomen.

20 Sept. Ontlasting blijft steeds gebonden. De ouders zeggen: 't kind is genezen.

9 Oct. ½ K.G. in gewicht toegenomen.

20 Febr. 1902. De heer R. betaalt de rekening. Zijn kind is geheel hersteld gebleven en 29 pond in gewicht toegenomen.

Apotheker L. te Gouda, met den inhoud der vroegere medicijnflesschen zeer bekend, erkent tegen iedereen, die 't hooren wil, dit succesje van hom. behandeling.

II.

De heer A. B. te Gouda.

Chron. slijmachtige diarrhee. Sedert 3 jaren alle dagen. Pijnlijk steeds.

15 Aug. 1901. Merc. corros. 6ᵉ Dec. dil. 3 × 6 dr. de die.

29 Aug. Pijn over. Diarrhee dezelfde.

„Na een paar dagen 't fleschje goed gebruikt te hebben," zegt B, „ging de pijn over." Voortgaan met dezelfde therapie.

13 Sept. Pijnen bleven weg. Diarrhee zeer verminderd. Zelfde therapie.

20 Sept. Genezen met eenmaal gebonden ontlasting de die.

Januari 1902. Diarrhee niet weer gehad.

III.

Kind van J. T. Sigarenmaker, Gouda.

15 Aug. 1901. In laatste drie dagen ruim 90 keer diarrhee gehad. Buikpijnen. Geen maagklachten. T. 37.8° c. Ther.: Merc. Corr. ongeveer als boven, thans afgewisseld met Colocynthis 3ᵉ dec. dil.

16—20 Aug. Elken dag 2 × diarrhee.

21 Aug. Hersteld; en hersteld gebleven.

In deze 3 gevallen is ons — homoeopaten — de

werking van Mercuur, *homoeopathisch* gedacht, begrijpelijk. Maar zou, *allopathisch* denkende, de werking in deze gevallen soms een lichtelijk antiseptische zijn geweest? Toeval is in 1 en 2, vooral in 1, toch redelijkerwijze wel buitengesloten te noemen.

IV.

Monseigneur X., R. K. pr. jarenlange hinderlijke huigzwelling. — Na ± 50 dr. Merc. corr. d6 al maanden verdwenen.

Korte mededeeling van Dr. Hoffman te Gouda over Arsenicum album.

Notaris C. te H., 62 j., heeft maaglijden, een enorme maagbloeding doorstaan en is van een Bismarck-gestalte een Moltke geworden. Op mijn advies naar 't Andreasgesticht te U geweest. Prof. T. met Dr B. onderzochten hem aldaar meerdere malen zeer nauwkeurig in April en later in Mei 1901. Zij onderzochten bloed en maaginhoud.

Prof. T. schrijft mij Mei 1901 over de diagnose: „De diagnose is dus: Snel zich ontwikkelend Carcinoom „aan den pylorus, inoperable. Therapie: zorg voor goeden „stoelgang met glycerin-lavementen, 's morgens schoon- „spoelen van de maag, dedoctum condurango, diëet en liggen."

Nooit werd een lavement gezet; éenmaal een dedoct. cond. gebruikt, dat not. C. slecht bekwam; diëet hield hij nooit en gebruikte integendeel alles wat hij niet hebben mocht, tot voortdurende ergernis der huisgenooten; C. is n.l. gastronoom bij uitnemendheid. Liggen deed hij evenmin, van den morgen tot den avond was hij werkzaam op kantoor en bij verkoopingen in schuur en veld. *Alle* avonden speelde hij kaart en rookte in een bedompte dorps-boerenherberg, bijna een jaar lang. Hij hield in een belangrijk staatscollege in Den Haag groote technische redevoeringen over landbouwzaken, en schrijft artikelen in tijdschriften.

Een ding hield C. trouw: eén maand lang werd de maaghevel aangewend, eerst door mij, toen door mijne verloofde, daarna door hare zuster. Voeg hierbij den

meest schokkenden invloed van voortdurende en vreeselijke familie-zorgen.

Not. C. gebruikte alleen homoeopathisch *Arsenicum album in 6e dec. dil., zeer langen tijd en nog steeds. Soms tevens opium 30e dil.*

23 Maart 1902, heeft hij zijne vrouw uren begeleid op een reis, eerst per diligence, daarna per trein. Hij kan uren wandelen als hij wil en is, volgens de besliste overtuiging van een geheel dorp, veel gezonder dan maanden geleden.

Ik twijfel niet aan Carcinoma Vertriculi, maar zou Arsenicum een tijdelijk goede werking hebben? De homoeopaten meenen dat immers door ervaring te hebben geleerd! —

In dezelfde vergadering werden door *Coll. Wouters* eenige casuistische mededeelingen gedaan over *Ranunculus bulbosus.*

Naar aanleiding van die mededeelingen geeft *Collega S. J. van Roijen — Utrecht* eene ziekte-geschiedenis, waarin Ranunculus bulbosus gebruikt is.

G. Z. lijdt sedert 14 jaren aan een uitslag aan het scrotum en aan de beenen. De uitslag bestaat uit puistjes en blaasjes, die openbreken, zeer jeuken vooral bij het uitkleeden en 's avonds te bed. Overigens niets gevonden. Patient was bij verschillende artsen geweest, meestal met uitwendige middelen behandeld, die tijdelijk eenige verlichting aanbrachten, maar geen genezing. Voorgeschreven Sulphur 6 D in oplossing, waarmede hij 's morgens den *15 Sept. 1900* begon.

5 Oct. Onveranderd. Sulphur blijkt dus eene verkeerde keus geweest te zijn. Rhus Toxic 3 's morgens.

29 Nov. Meer jeukte en uitslag; het jeuken het ergst 's nachts; de huid van het scrotum donker gekleurd en hard. Ranunculus bulbosus 3 D 's morgens.

24 Jan. 1901. Geregelde beterschap. Contin. Ranunc. bulbosus.

8 Febr. Minder goed dan de vorige keer. Meer jeukte en nieuwe puistjes, maar toch veel beter dan bij

het begin der behandeling. Sulphur 6 D in oplossing 's morgens.

26 Febr. Weer erger geworden. Mezereum 6 D 's morg.

14 Maart. Uitslag verder uitgebreid, als kleine puistjes, sommige gelijken op kleine furunkels; afscheiding van vuil en etter; erg jeuken. Acid. Nitric. 6 D 's morgens.

29 April. Eerst hielp Acid. Nitric. goed tot 5 April; toen 14 dagen niet ingenomen, daarna hielp het niet. Ranunc. bulb. 3 D 's morgens en 's avonds.

19 Mei. Gaat weder iets beter, cont. Ranunc. bulb.

22 Mei. Ging eerst beter, later stilstand. Rhus Toxic 6 's morgens en 's avonds.

26 Juni. Ging beter; heeft de laatste week niet ingenomen en werd dadelijk weder erger.

24 Juli. Onveranderd. Ranunc. bulb. 3 D 's morgens en 's avonds.

16 Sept. Hersteld. Zekerheidshalve nog Ranunc. bulb. 3 D 's morgens.

NASCHRIFT. Eene kleine recidive in December week spoedig op het gebruik van Ranunculus bulbosus 3 D.

Mededeeling met Demonstratie van Dr. S. J. van Roijen gedaan in de vergadering van 12 Maart 1902.

Den *1 October* kwam W. S. een meisje van 17 jaren bij mij in de polikliniek klagend over hoofdpijn. De pijn is kloppend in de linker slaap en boven de oogen met een gevoel of de hersenen losliggen, verergering door bukken. Voorschrift Bellad. 12, 2 maal daags. Dadelijk bij het zien van de patiente viel mij de toestand der oogen op. Zij kon weinig zien, zoo veel slechts, dat zij zonder hulp kon gaan, maar kon niets doen, waarvoor het gezicht noodig was. Het linker oog is het beste, dof. Het rechter oog vertoonde in het pupillair vlak eene witte ondoorschijnende massa; daarmede ziet zij niets.

Den *15 October* komt zij terug. De hoofdpijn is veel verbeterd, het linker oog is iets helderder, zoodat zij iets beter ziet. Belladona verder gebruikt. Zij wordt tegen

den *29 October* terugbesteld en zijn toen de oogen met den spiegel onderzocht. Het zien was iets verbeterd.

Linker oog. De retina is zichtbaar, zeer rood, maar de bloedvaten zijn niet goed zichtbaar. Bij focale verlichting bleek de lens met eene stervormige troebeling.

Rechter oog. De witte vlek in het pupillair vlak is iets opgehelderd, zoodat nu ook merkbaar wordt, dat de cornea troebel is, met uitzondering van eene kleine plek. De hoofdpijn is veel beter, Cont. Bellad.

12 November. Het zien aanmerkelijk beter, rechts begint de witte plek minder dof te worden. Hoofdpijn goed, Zoo gaat de beterschap geregeld vooruit. *14 December* kon zij lezen met het linker oog: rechts is de cornea op dezelfde wijze troebel, zoodat niet zeker is uit te maken of de troebeling in de lens geheel verdwenen is. Cont. Bellad.

14 Januari 1902. De stervormige troebeling in de linker lens wel verminderd maar nog dezelfde als *24 December*. Rechts onveranderd. Hepar. 3, 1 maal daags.

4 Februari toestand dezelfde Cont. Hep.

Mijn plan is haar nu te geven Silicea.

Patiente is onder behandeling van bekwame oogartsen geweest en als hopeloos ontslagen.

D[r]. S. J. van Roijen.

NASCHRIFT. Den 15 April vertoonde de patiente zich weder. Alles was verbeterd, zoodat zij weder kon naaien, cont. Silicea 6.

Verslag der Homoeopathische Polikliniek te Utrecht.

Ingeschreven 402 personen.

Waarvan 47 overgenomen uit 1900.

Ziektegevallen 423.

Afgegeven recepten 1192.

Vermeerdering 70 = 17 % over een gelijk tijdvak als het vorige berekend.

D[r]. S. J. van Roijen.

MEDEDEELINGEN.

Het Bestuur *van de Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland* (goedgekeurd bij Kon. Besl. van 27 Januari 1902 No. 17, Staatscourant No. 42.) bestaat voor dit jaar uit de H. H.:

Dr. S. J. VAN ROIJEN,	*Voorzitter.*
Dr. N. A. J. VOORHOEVE,	*Vice-Voorzitter.*
Dr. M. L. VAN DER STEMPEL,	*Secretaris.* *Heerengracht 555 Amsterdam.*
J. MIEG,	*Vice-Secretaris.*
H. VAN ROIJEN,	*Penningmeester.* *Goudsche Singel 120 Rotterdam.*

Voor zaken, betreffende de Redactie van deze »Handelingen," of voor die van de Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland, wende men zich tot den Secretaris, Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Arts, *Heerengr.* 555 te *Amsterdam.* Voor de finantiëele aangelegenheden richte men zich tot den Penningmeester den heer H. VAN ROIJEN, Arts te *Rotterdam.*

Het Bestuur verzoekt hen, die werken bezitten betrekking hebbende op de geschiedenis der Homoeopathie in de Nederlanden, en ze willen afstaan aan de bibliotheek der vereeniging, deze te zenden aan den Secretaris.

In ruil ontvangen:

Zeitschrift des Berliner Vereins Homöopathischer das Aerzte 1902.

Journal Belge d'Homoeopathie 1902.

Vereeniging van homoeopathische Geneesheeren in Nederland.

Goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 27 Januari 1902 No. 17, Staatscourant No. 42.

LEDENLIJST.

C. T. AALSMEER Arts, Smidswater 27, *'s-Gravenhage.*

P. L. VAN DER HARST Arts, *Alfen a/d. Rijn.*

Dr. A. C. A. HOFFMAN Arts, Bleekerssingel 300, *Gouda.*

Dr. M. P. HUS Arts, Plein 3, *'s-Gravenhage.*

Dr. F. O. W. KALLENBACH, Wilhelminapark, *Apeldoorn.*

Dr. D. K. MUNTING Jr. Arts, Weteringschans 102, *Amsterdam.*

J. MUNTING Arts, Singel 157, *Amsterdam.*

J. MIEG Med. Docts. Arts, Wagenweg 54 d. *Haarlem.*

Dr. S. J. VAN ROIJEN, Trans 14, *Utrecht.*

H. v. ROIJEN Arts, Goudschesingel 120, *Rotterdam.*

J. I. A. B. v. ROIJEN Arts, Haringvliet 26, *Rotterdam.*

W. ROLVINK Arts, Willemsplein 19, *Arnhem.*

Dr. M. L. VAN DER STEMPEL Arts, Heerengr. 555, *Amsterdam.*

Dr. N. A. J. VOORHOEVE Arts, Celebesstraat 93, *'s-Gravenhage.*

J. F. WOUTERS Arts, Stationsplein 14, *Arnhem.*
